

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Yükseliş Dönemi Siyasî Tarihi Üzerine Cumhuriyet Döneminde Yapılan Çalışmalar

Fahameddin BAŞAR*

DÜNYA TARİHİNİN gelmiş geçmiş en büyük ve en önemli siyasî oluşumlarından birisi olan Osmanlı Devleti'nin XIV. yüzyıldan başlayıp XVI. yüzyıl sonlarına kadar gelen kuruluş ve yükseliş dönemleri "Klasik Çağ" olarak da adlandırılmaktadır. Osman Gazi ile başlayıp Orhan Gazi, I. Murad, I. Bayezid, I. Mehmed ve II. Murad'la devam eden kuruluş devri hükümdarlarından sonra Fatih Sultan Mehmed, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman gibi büyük Türk hükümdarlarının hüküm sürmüş olduğu bu dönem Türk tarihinin altın çağı olarak da kabul edilir. Başta Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu meselesi olmak üzere Osmanlıların Anadolu birliğini büyük ölçüde sağladıktan sonra Rumeli'ye geçerek hızlı bir şekilde Balkanlar'a doğru ilerlemesi, Bayezid'in Timur karşısında aldığı ağır yenilgiye rağmen I. Mehmed ve II. Murad dönemlerinde devletin yeniden toparlanması, İstanbul'u fethederek, bütün Ortaçağ boyunca hüküm sürmüş olan Bizans İmparatorluğu'na son veren Fatih Sultan Mehmed'in bu büyük fethi ve daha sonra takip ettiği fetih politikası, Yavuz Sultan Selim'in İran ve Mısır seferleri, Kanunî Sultan Süleyman'ın Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmesi gibi olaylar bu dönemin önemli siyasî konularıdır.

Selçuklu Devleti'nin çökmeye başladığı XIII. yüzyılın ikinci yarısında Batı Anadolu'da kurulan küçük Türk beyliklerinden birisi olarak görülen Osmanlı Beyliği'nin kısa sürede hızlı bir ilerleme göstererek Anadolu'nun büyük bir kısmı ile Balkanlar'ın sahibi olması önemli bir siyasî gelişme olmuş; bu özellik yalnız Türk tarihini değil başka milletlerin tarihini de etkilemiştir. XV. Yüzyıl ortalarında İstanbul'un Türkler tarafından fethedilmesi

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

ise çok daha büyük sonuçlar meydana getirmiştir. Bu bakımdan ülkemizdeki tarih çalışmalarında Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri her zaman en çok ilgi duyulan, en fazla çalışılan alan olmuş; hatta bu konu yalnız Türk tarihçilerini değil dünya tarihçilerini de yakından ilgilendirmiştir. İşte biz bu yazımızda Osmanlı Devleti'nin klasik çağı, yani ilk üç yüz yıllık döneminin siyasî tarihi üzerinde Türkiye'de yapılan önemli çalışmalarını kronolojik bir sıra ile inceleyeceğiz. Ancak önce Osmanlıların son dönemlerinden itibaren Türkiye'de modern tarih çalışmalarının nasıl başladığına, özellikle de Osmanlı Devleti tarihi hakkında yapılan çalışmaların gelişimine bakmamız yararlı olacaktır.¹

Osmanlı Devleti'nin tarih, kültür ve medeniyeti üzerine modern manada ilk çalışmayı Avusturyalı tarihçi Joseph Freiherr von Hammer-Purgstall (1774-1856) yapmıştır. Uzun yıllar diplomatik görevle Osmanlı başkentinde bulunmuş olan Hammer bu devleti yakından tanımış ve ülkesine döndükten sonra Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'na kadar gelen *Geschichte des Osmanischen Reiches* (Pesth 1827-1835) adındaki oldukça ayrıntılı ve hacimli olan 10 ciltlik tarihini kaleme almıştır.² Eserini yazarken Batı kaynakları yanında Osmanlı kronikleri ile arşiv vesikalarını da kullanmış olan Hammer'in bu tarihinin yayımlanmasından sonra Türkiye'de Osmanlı Devleti tarihi üzerinde yapılan çalışmalar çoğalmaya başlamış; Hayrullah Efendi (1818-1866), Ahmed Râsim (1865-1932), Ahmed Refik (1887-1937), Mehmed Ârif, Necib Asım (1861-1935) ve Halil Edhem (1861-1938) gibi tarihçiler Hammer'in çalışması ka-

1 Türkiye'de tarih eğitimi ve çalışmaları hakkında yapılan değerlendirmelerin başlıcaları için bkz. Halil Berktaş, "Cumhuriyet Dönemi Tarih Çalışmaları", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, 1985, c. IX, s. 2455-2474; Orhan Koloğlu, "Tarih Çalışmaları: 1980-1995", *a.g.e.*, 1995, c. XV, s. 1352-1357; Salih Özbaran, "1980'den Günümüze Tarih Çalışmaları", *a.g.e.*, 1995, c. XV, s. 1358-1359; İlber Ortaylı, "Osmanlı Tarih Yazıcılığının Evrimi Üzerine Düşünceler", *Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi*, Sevil Atauz (der.), Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 1986, s. 419-429; Zaffer Toprak, "Türkiye'de Çağdaş Tarihçilik (1908-1970)", *a.g.e.*, s. 431-438; Salih Özbaran, "Halil İnalçık ve Genişleyen Tarih Çalışmaları", *Tarih ve Toplum*, İstanbul, 1988, sy. IX; Yusuf Halaçoğlu, "Türk Tarihi Üzerinde Çalışmalar", *Türkler*, Hasan Celal Güzel-Kemal Çiçek-Salim Koca (ed.), Ankara, 2003, c. I, s. 55-60.

2 Hammer'in Almanca olarak kaleme aldığı ve kısaltılmış şekliyle GOR olarak bilinen bu önemli eser çeşitli dillere çevrilmiştir. Fransızca tercümesi Helert-Dochez tarafından gerçekleştirilen eserin (*Histoire de l'empire ottoman*, Paris, 1935-1844, XVIII c.) önemli bir kısmı, bu tercümeden Mehmed Atâ Bey tarafından bazı notlar ilâvesiyle Türkçeye çevrilmiştir (*Devlet-i Osmâniyye Tarihi*, İstanbul, 1329-1337, c. I-X, 1947, c. XI). *Hammer Tarihi* son yıllarda yeni harflerle de yayımlanmıştır: Baron Joseph von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Almanca aslı ve Fransızca tercümesi karşılaştırılarak, Mehmed Atâ Beyin tercümesi esas alınarak yayına hazırlayanlar: Mümin Çevik-Erol Kılıç, İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1989-1992, X c.

dar açıklayıcı ve geniş olmasa da Osmanlı Devleti tarihi hakkında yeni metotlarla hazırlanmış eserler yazmışlardır.³

Osmanlı Türkiyesi'nde çağdaş tarihçilik ise, 1880'lerde başlayan Türk Aydınlanma Çağı etkisi altında, II. Meşrutiyet (1908-1918) döneminde Tarih-i Osmanî Encümeni'nin kuruluşu (1909) ile başlamış ve Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında önde gelen tarihçiler burada yetişmiştir.⁴ Abdurrahman Şeref, Ahmed Tevhîd, Ahmed Refik, Ahmed Mithat, İskender Hoci, Efdaleddin, Diran Kilikyan, Zühdi, Ali Seydi, Karolidi, Mehmed Ârif ve Necib Asım'ın kurucu üyesi olduğu Tarih-i Osmanî Encümeni, *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası (TOEM)* adlı dergisi ve diğer yayınlarıyla Türk tarihçiliğinde yeni bir dönemin başlamasını sağlamıştır.⁵ Saltanatın kaldırılması üzerine 1922'de Türk Tarih Encümeni adını alan bu kurum, Mustafa Kemal Atatürk'ün 1931 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'ni (daha sonra Türk Tarih Kurumu) kurmasına kadar faaliyetine devam etti.⁶

Aynı dönemde tarih çalışmalarının önemli bir adresi de İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi idi. Tarih dersleri Abdurrahman Şeref Efendi, Ali Reşad, Ali Kemal, Ali Muzaffer, Ahmed Refik, M. Şemseddin (Günaltay), Yusuf Behçet (Güçer), Avram Galanti, Fâzıl Nazmi ve Necib Âsım (Yazıksız) gibi tarihçiler tarafından verilen Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde öğrenim faaliyetleriyle birlikte akademik tarih çalışmaları da devam ediyordu. Fakültenin ilk süreli yayını olan *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'nda dönemin ilim adamlarının Osmanlı ve Türk tarihi üzerine incele-

3 Hayrullah Efendi, *Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Târîhi (Hayrullah Efendi Tarihi)*, İstanbul, 1853-1875, 18 cüz; Ahmed Râsim, *Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1316-1328, IV c.; Ahmed Refik, *Büyük Tarih-i Umumî*, İstanbul, 1328, VI c.; Mehmed Ârif-Necib Asım, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1919.

4 Bkz. Halil İnalcık, "Türkiye'de Osmanlı Araştırmaları 1: Türkiye'de Modern Tarihçiliğin Kurucuları", *XIII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 4-8 Ekim 1999) Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara, 2002, c. I, s. 85.

5 Tarih-i Osmanî Encümeni tarafından 1910-1931 yılları arasında iki ayda bir yayımlanan *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nda çoğu encümen üyesi olan Abdurrahman Şeref, Necib Asım (Yazıksız), Mehmed Galib, Halil Edhem (Eldem), Ahmed Tevhid (Bilge), Efdaleddin (Tekiner), Ahmed Refik (Altınay), Ali Emiri, Mehmed Zeki (Pakalın), Mehmed Fuad (Köprülü) ve İbnülemin Mahmud Kemal (İnal) gibi araştırmacıların Osmanlı ve Türk tarihi hakkındaki yazıları yer alıyordu. *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*, ilk kez modern Türk tarihçiliğini hakkıyla temsil eden bir dergi olmuş (Halil İnalcık, a.g.m., s. 86), Encümen bu mecmuaya ilâve olarak bazı önemli vekayinâmeleri de yayımlamıştır. Bu eserlerden bazıları şunlardır: *Tarih-i Sultan Mehmed Han-i Sâni; Kanunnâme-i Âl-i Osman, Fâtih Kanunnâmeleri, Mahruse-i İstanbul Fetihnâmesi, Vâkıât-ı Sultan Cem, Tarih-i Ebu'l-Feth, Umdetü't-Tevarih, Koca Sekbanbaşı Risalesi*.

6 Tarih-i Osmanî Encümeni'nin adının Türk Tarih Encümeni olmasından sonra *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nın (TOEM) adı da *Türk Tarih Encümeni Mecmuası (TTEM)* oldu. Zaman zaman kesintiye uğramakla birlikte 1914 yılından itibaren iki ayda bir yayımlanan ve tamamı 101 sayı olan bu mecmua 1931 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte yayım hayatına son verdi.

meleri ile belgelere dayalı araştırmaları yer alıyor; özellikle tarih, coğrafya, edebiyat ve sosyoloji konularında Batı dillerinde yazılmış makalelerin tercüme ve yayımlanıyordu.⁷ 1933 yılında yapılan Üniversite Reformu ile İstanbul Dârülfünunu'nun İstanbul Üniversitesi adıyla teşkilatlanmasından sonra Üniversite'nin bütün bölümleri gibi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü de yeniden yapılandı. Bu yeni dönemde diğer ilim dallarında olduğu gibi tarih eğitimi ve çalışmalarında da önemli gelişmeler oldu. Edebiyat Fakültesi tarafından yayımlanan ilk tarih teliflerinin yanı sıra Tarih Bölümü'nün ilk süreli yayını olan *Tarih Semineri Dergisi* ve *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* ile yine aynı bölüm tarafından daha sonra neşrine başlanan *Tarih Enstitüsü Dergisi*'nde Osmanlı-Türk tarihi hakkında birçok makale yayımlandı.⁸

Yine İstanbul'da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne bağlı olarak kurulan Türkiyat Enstitüsü'nün (şimdiki Türkiyat Araştırma Merkezi) yayın organı olan *Türkiyat Mecmuası*'nda da çoğu Türk dili ve edebiyatı üzerine olmakla beraber tarih alanında da önemli araştırmalar yayımlandı.⁹ Ayrıca Türkiyat Enstitüsü'nün belirli aralıklarla düzenlemiş olduğu Millî Türkoloji Kongreleri'nin tarih seksiyonlarında da tarihî konularda birçok makale tebliğ olarak sunuldu ve bu bildirimler daha sonra kitap halinde yayımlandı.

1930'lu yıllarda ülkemizdeki tarih çalışmalarının bir adresi de başkent Ankara idi. Önce Türk Tarih Kurumu'nun, arkasından Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kurulması ile modern tarih çalışmalarının ikinci adresi Ankara olmuştu. Atatürk'ün isteğiyle 1931 yılında kurulduğunda adı önce

7 İstanbul Dârülfünunu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin tarihçesi ile *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası* hakkında geniş bilgi için bkz. Ekmeleddin İhsanoğlu, "Dârülfünun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1993, c. VIII, s. 521-525; M. Taner Tarhan-Ömer Faruk Akün, "Edebiyat Fakültesi", *a.g.e.*, İstanbul, 1994, c. X, s. 399-403; Nurettin Albayrak, "Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası", *a.g.e.*, İstanbul, 1993, c. VIII, s. 525-526. *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'ndaki makalelerin bibliyografyası için bkz. Fahameddin Başar, "Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası'ndaki Makaleler ve Yazarları", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, İstanbul, 2003, sy. 38.

8 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü tarafından önce *Tarih Semineri Dergisi* çıkarılmış, daha sonra bölüm 1949 yılından itibaren *Tarih Dergisi*'ni yayımlamaya başlamıştır. Şu an 38. sayısı yayımlanmakta olan *Tarih Dergisi*'ndeki makalelerin bibliyografyası için bkz. Erdoğan Merçil, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi Tahlil Bibliyografyası (1949-1971)", *Tarih Dergisi*, İstanbul, 1971, sy. 25, s. 221-238; Arzu Terzi, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi Bibliyografyası (1972-2000)", *Tarih Dergisi*, İstanbul, 2002, sy. 37, s. 403-433.

9 1924 yılında Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü (1890-1966) tarafından kurulmuş olan Türkiyat Enstitüsü'nün gayesi Türk tarihi, edebiyatı, dili ile birlikte etnografya ve coğrafya sahalarında araştırmalar yapmaktır. Enstitü'nün yayın organı olan *Türkiyat Mecmuası*'nın ilk cildi Ağustos 1925'te yayımlanmış olup bu mecmuadaki makalelerin bibliyografyası için bkz. Sevim İlgürel, "Türkiyat Mecmuası Bibliyografyası", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1976-1977, sy. 7-8, s. 233-262.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti olan kurum, 1935 yılından sonra Türk Tarih Kurumu adını alarak faaliyetlerine günümüze kadar aralıksız devam etti. Türk Tarih Kurumu, kuruluşundan beri düzenli olarak yayımladığı *Belleten* ve *Belgeler* adlı süreli dergilerinden başka tarihin çeşitli alanlarında olmak üzere hem Türk ve hem de başka milletlerin tarih ve kültürü üzerine yüzlerce kitap yayımladı. Kurum ayrıca, dört yılda bir düzenlediği Türk Tarih Kongreleriyle de Türk tarihçiliğine önemli hizmetler yaptı. Birçoğu uluslararası nitelikte olan bu kongrelerinde sunulan tebliğlerin yayımlandığı kitapların sayısı 40 cilde yaklaşmış olan Türk Tarih Kurumu bu faaliyetlerine günümüzde de devam etmektedir.

Türk Tarih Kurumu'ndan sonra yine Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kurulması (1935) ile ülkemizdeki ikinci fakülte olan bu yüksek öğretim kurumunda da önemli tarih çalışmaları yapıldı. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi tarafından ilk sayısı Eylül 1942'de yayımlanan *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*'nde daha çok tarih, arkeoloji, antropoloji ve coğrafya ağırlıklı yazılar yer aldı. Dergide Mustafa Akdağ, Şinasi Altundağ, Bekir Sıtkı Baykal, Niyazi Berkes, Halil İnalcık, Mehmet Altay Köymen, Bahaeddin Ögel, Faruk Sümer, Osman Turan ve Selahattin Tansel gibi tarihçilerin kaleme almış olduğu makaleler yayımlandı.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonra İstanbul'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile Türkiyat Enstitüsü ve Ankara'da Türk Tarih Kurumu ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi tarafından sürdürülen tarih çalışmaları, bu akademik kurumlar dışında yine çeşitli kurum ve kuruluşlarca yayımlanmakta olan ilmî dergiler ile popüler tarih ve kültür mecmualarıyla da desteklendi. 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'de yeni üniversitelerin kurulmaya başlaması ile tarih araştırmacılarının sayısının artması da tarih çalışmalarının hızla çoğalmasına sebep oldu. Ayrıca faaliyet alanı olarak tarihi seçmiş olan çeşitli vakıf ve dernekler de birçok çalışma yaptı. Bunun yanında tarihte yaşanmış önemli olayların ya da devlet adamlarının doğum ve ölüm yıldönümleri dolayısıyla düzenlenen kongre ve toplantılar ile yine aynı amaçla hazırlanmış olan armağan kitaplar da tarih araştırmalarının artmasını sağladı. Ayrıca kütüphanelerimiz ve arşivlerimizin araştırmacılara daha fazla hizmet vermeye başlaması da tarih araştırmalarının sayısını arttırdı. Öte yandan 1981 yılında Yüksek Öğretim Kurumu'nun oluşturulmasından sonra devlet üniversitelerinin sayısının hızla artmasıyla birlikte özellikle İstanbul ve Ankara'da vakıf üniversitelerinin de kurulması ve kurulan her yeni üniversitede muhakkak bir Fen-Edebiyat Fakültesi'nin bulunması gibi sebeplerle, diğer ilim dallarında olduğu gibi tarih araştırmalarının sayısında da önemli oranda artış oldu. Günümüze baktığımızda ise, hem üniversitelerimizdeki tarih araştırmacılarının

akademik yükseltme kriterleri dolayısıyla fazla yayın yapmak zorunda kalmış olmaları, hem de üniversite dışından tarihçi olsun olmasın pek çok kimsenin tarih alanında çalışması; ayrıca gelişen bilgisayar teknolojisinin tarih araştırmalarında da yoğun bir şekilde kullanılmaya başlaması ve yine çeşitli vesilelerle kongre ve sempozyum gibi akademik toplantıların sıkça düzenlenmesi gibi sebeplerle tarih çalışmalarının çoğaldığı görülmektedir. Bu tarih çalışmaları içerisinde Osmanlı Devleti tarihi ve medeniyeti hakkında yapılmış olan çalışmalar önemli bir yer tutmaktadır.¹⁰

Türkiye'deki modern tarih araştırmalarının gelişimini bu şekilde kısaca gözden geçirdikten sonra bu tarih çalışmaları içerisinde önemli bir yere sahip olan Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri siyasi tarihi hakkında yapılan çalışmalara bakabiliriz.

XIII. Yüzyılın sonlarında Kuzey-batı Anadolu'da küçük bir uç beyliği olarak kurulmuş olan Osmanlı Devleti'nin kısa sürede genişleyerek büyük bir imparatorluk haline nasıl geldiği sorusu tarihçileri her zaman meşgul etmiş ve bu sebeple kuruluş ve yükseliş döneminin siyasi, sosyal ve kültürel olayları hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Ancak Osmanlıların kuruluş dönemi için kaynak yetersizliği ve günümüze ulaşmış olan az sayıdaki çağdaş kaynakların da kuruluştan yıllar sonra kaleme alınmış olması,¹¹ Osmanlı

10 Türkiye'de Osmanlı Devleti tarihi hakkında yapılan çalışmaların ele alınmış olduğu araştırmalardan birkaçı için bkz. Oktay Özel-Gökhan Çetinsaya, "Türkiye'de Osmanlı Tarihçiliğinin Son Çeyrek Yüzyılı: Bir Bilanço Denemesi", *Toplum ve Bilim*, Kış 2001-2002, sy. 91, s. 8-38; Halil İncelik, "Türkiye'de Osmanlı Araştırmaları I: Türkiye'de Modern Tarihçiliğin Kurucuları", *XIII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 4-8 Ekim 1999) Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2002, c. I, s. 85-166; Ba-haeddin Yediyıldız, "Türkiye'de Osmanlı Araştırmaları II: Cumhuriyet Dönemi Türkiye-si'nde Osmanlı Tarihi Çalışmaları", *a.g.e.*, s. 167-219.

11 Osmanlı Devleti hakkında bilgi veren ilk tarih kaynakları, bu devletin kuruluşundan 100-150 yıl sonra kaleme alınmış olan Ahmedî, Şükrullah, Karamanî Mehmed Paşa, En-verî, Âşıkpaşazâde, Oruç b. Âdil, Mehmed Neşri ve Ruhi Çelebi gibi kronik yazarlarının günümüze ulaşmış olan eserleridir. Bu ilk Osmanlı kaynaklarının birçoğu üzerinde bilimsel çalışmalar yapılmış ve neşredilmiştir. Osmanlılarda tarih yazıcılığı ve ilk tarih yazarları ile eserleri hakkında bilgi veren çalışmaların kronolojik sıralaması için bkz. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, İstanbul, 1890-1893 4 cilt; Cemâleddin, *Osmanlı Tarihi ve Müverrihleri/Âyine-i Zürefâ*, İstanbul, 1314; Necib Âsım, "Osmanlı Tarihçileri ve Müverrihleri", *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, İstanbul 1326/1908, cüz 1, s. 41-42; İstanbul, 1327, cüz 7, s. 425-435, İstanbul, 1327, cüz 8, s. 498-499; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul, 1333, c. III; Şemseddin Günaltay, *İslâmda Tarih ve Müverrihler*, İstanbul, 1923-25; Franz Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig, 1927 (Türkçesi: *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Prof. Dr. Coşkun Üçok, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982); Akdes Nimet Kurat, "Bizans'ın Son ve Osmanlıların İlk Tarihçileri", *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul, 1935, sy. III, s. 185-206; V.L. Ménage, "The Beginnings of Ottoman Historiography", *Historians of the Middle East*, B. Lewis-P.H. Holt (nşr.), Londra, 1962 (Türkçesi: "Osmanlı Tarihçiliğinin Başlangıcı", çev. Salih Özbaran, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, İstanbul, 1978, sy. 9, s. 227-240); Şehabettin Tekindağ, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *TTK Belleten*, Ekim 1971, c. XXXV, sy. 140, s. 655-663; Fahmeddin Başar, "Osmanlı Tarih Kaynakları I-IV", *Tarih* 2

Devleti'nin ilk iki yüzyılının siyasî tarihi hakkında yapılan çalışmalarda araştırmacıların işini oldukça güçleştirmiştir. Bununla birlikte gerek ülkemizde ve gerekse Avrupa'da Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri üzerine birçok çalışma yapılmış, sayısız kitap ve makale yayımlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşu meselesi hakkında ilk tartışma, Balkan Savaşları bittikten sonra Birinci Dünya Savaşının başladığı sırada, yani Osmanlı Devleti'nin yıkılmak üzere olduğu dönemde, Amerikalı bir gazeteci olan Herbert Adams Gibbons'ın yayımladığı *The Foundation of the Ottoman Empire* adlı eserde ileri sürülen görüşlerle başladı.¹² 1916 yılında İngiltere'de yayımlanan bu esere göre Osmanlı Devleti, Batı Anadolu'da putperest Türklerle Hıristiyan Rumların karışımından doğmuş olan yeni bir ırkın eseri idi. Gibbons'ın gerçeğe ilgisi olmayan bu görüşlerine karşı değişik cephelerden eleştiriler olmuşsa da bu konuda ilk ciddi tenkit, Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü'nün 1935 yılında Paris'te verdiği bir dizi konferansta yapılmıştır. Türkiye'de tarihçiliği modern bilim temeline oturtma çabalarını başlatmış olan M. Fuad Köprülü, Gibbons'ın görüşlerinin aksine, Osmanlı Devleti'nin Türk ve Müslüman unsurların eseri ve bu dönemin XIII-XIV. yüzyıllar Anadolu tarihi ile yakın ilgisi olduğunu ileri sürmüştür.¹³

Köprülü'den sonra aynı konu, yine Avrupa'da döneminin önde gelen tarihçilerinden Paul Wittek ve Friedrich Giese tarafından da tartışılmış; Wittek 1937 yılında Londra'da verdiği konferansta Köprülü'nün fikirlerini be-

ve Medeniyet, Nisan 1997, sy. 37, s. 37-44; Mayıs 1997, sy. 38, s. 33-40; Haziran 1997, sy. 39, s. 41-49; Temmuz 1997, sy. 40, s. 38-46; Ramazan Şeşen, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul, 1998, s. 281-339; Mehmed İpşirli, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *Osmanlı*, c. VIII: *Bilim*, Güler Eren (ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s. 247-256; Necdet Öztürk, "Osmanlılarda Tarih Yazıcılığı Üzerine", *a.g.e.*, s. 257-261; Colin Imber, "İlk Dönem Osmanlı Tarihinin Kaynakları", çev. Fahri Unan, *Söğüt'ten İstanbul'a: Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, Oktay Özel-Mehmet Öz (der.), Ankara, 2000, s. 39-71; Halil İnalçık, "Osmanlı Tarihçiliğinin Doğuşu", çev. Fahri Unan, *a.g.e.*, s. 93-117; Fahmeddin Başar, "İlk Osmanlı Tarihçileri", *Türkler*, Hasan Celal Güzel-Prof. Dr. Kemal Çiçek-Prof. Dr. Salim Koca (ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, c. XI, s. 409-416; Ahmet Aydın, "Osmanlılarda Tarih Yazıcılığı", *a.g.e.*, s. 417-425.

12 Herbert Adams Gibbons'ın bu eseri Râgıb Hulûsi (Özdem) tarafından Türkçeye tercüme edilerek yayımlandı: *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, İstanbul, 1928. Eserin yeni harflerle basımı: *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Mustafa Everdi (haz.), Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, 1998. 13 M. Fuad Köprülü'nün 1935 yılında Paris'te vermiş olduğu bu konferans metinleri aynı yıl içerisinde yine Paris'te *Les Origines de l'Empire Ottoman* adıyla kitap halinde yayımlandı. Eserin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş Türkçesi *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu* adıyla Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlandı (Ankara, 1959). Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi için önemli bir kaynak olan bu eser daha sonra defalarca basılmıştır.

13 M. Fuad Köprülü'nün 1935 yılında Paris'te vermiş olduğu bu konferans metinleri aynı yıl içerisinde yine Paris'te *Les Origines de l'Empire Ottoman* adıyla kitap halinde yayımlandı. Eserin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş Türkçesi *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu* adıyla Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlandı (Ankara, 1959). Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi için önemli bir kaynak olan bu eser daha sonra defalarca basılmıştır.

nimsemekle ve bazı konularda onu tamamlayan sözler söylemekle beraber onun Osmanlıları Oğuzların Kayı boyundan göstermesini reddederek bu görüşün Osmanlı tarihçileri tarafından sonradan ortaya atıldığını ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun "kutsal savaş", yani "gazâ" ideolojisi ile sağlandığını ileri sürmüştür.¹⁴

Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında Gibbons ve Köprülü'nün ortaya koymuş olduğu bu ilk çalışmalardan sonra Osmanlılar üzerine yapılan araştırmalar daha planlı ve sistemli bir şekilde yürütülmeye başladı. Nitekim yine Fuad Köprülü, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Etnik Menşei Mes'eleleri" ve "Kay Kabilesi Hakkında Yeni Notlar" isimli makalelerinde Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve Osmanlıların ataları konusunu daha ayrıntılı olarak ortaya koydu.¹⁵ Aynı konu yıllar sonra Köprülü'nün öğrencisi Prof. Dr. Halil İnalçık tarafından tekrar ele alındı. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve yükseliş dönemi hakkında önemli çalışmalar yapmış olan İnalçık, Köprülü'den çok farklı olmayan ve onun fikirlerini tamamlayıcı mahiyette yeni çalışmalar yaptı. Prof. Dr. Halil İnalçık, aynı konuda kaleme aldığı makalesinde Fuad Köprülü'nün fikirlerine ilave olarak Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Moğol baskısı sonucunda Türkmenlerin uç bölgesine yaptıkları göç hareketlerinin etkisinin çok fazla olduğunu belirtti.¹⁶ Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve bu devleti kuran hanedanın menşei meselesi hakkında Friedrich Giese, William L. Langer, Robert P. Blake, R.P. Lindner, Colin Imber, C. Heywood, Elizabeth A. Zachariadou gibi Batılı tarihçiler tarafından da değişik zamanlarda çeşitli yazılar kaleme alındı ve böylece konu her zaman güncelliğini koruyarak tartışıldı.

Herbert Adams Gibbons, Fuad Köprülü, Paul Wittek ve daha başka tarihçilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkındaki bu ilk çalışmalarından sonra Osmanlı Devleti'nin klasik dönemi siyasî tarihi üzerinde birçok araş-

14 Köprülü gibi Wittek'in bu konferans metni de daha sonra basıldı: *The Rise of the Ottoman Empire*, Londra, 1938. Türkçe çevirileri için bkz.: *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, Türkçe'ye çeviren ve Oğuz Boyları ve Osmanoğulları Şeceresi'ni ekleyen Fahriye Arık, Ankara, 1946; İstanbul: Şirketi Mürettibiye Basımevi, 1947; *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, çev. Güzin Yalter, (İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. VI: *Batı Dillerinde Osmanlı Tarihleri* içinde, s. 1-52), İstanbul 1971; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, çev. Fatmagül Berktaş, İstanbul: Kaynak Yayınları, 1985; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, İstanbul: Pencere Yayınları, 1995.

15 Fuad Köprülü'nün Osmanlıların menşei hakkındaki bu önemli makaleleri 1943 ve 1944 yıllarında Türk Tarih Kurumu'nun yayın organı olan *Belleter*'in 28 ve 31. sayılarında yayımlandı.

16 Bkz. "The Question of the Emergence of the Ottoman State", *International Journal of Turkish Studies*, 1981-1982, c. II, sy. 2, s. 71-79. Türkçesi: "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Sorunu", çev. Tahir Sünbül, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1991, sy. 26, s. 329-339; İnalçık'ın aynı konuda yeni bir makalesi için bkz. "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Problemi", *Doğu-Batı*, 1999, sy. 7, s. 9-22.

tırma yapıldı. Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarından itibaren yayımlanan çok sayıdaki makale ve kitabın yanı sıra, yine bu dönemde Türkiye'de ve Avrupa kütüphanelerinde bulunan Osmanlı tarihine ait çağdaş kaynakların metin neşirleri başladı. Bu dönemde Avrupa'da Friedrich Giese,¹⁷ Franz Taeschner,¹⁸ V.L. Ménage ve Franz Babinger¹⁹ gibi şarkiyatçı ve Türkologlar telif çalışmaları yanında XV-XVI. yüzyıl Osmanlı kronikleri üzerinde çalışmaya başlamışlar ve bunların bir kısmını neşretmişlerdi. Ülkemizde ise Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonra gelişen Türk eğitim sistemiyle birlikte modern tarih eğitimi ve çalışmalarında da hızlı bir ilerleme oldu. 1933 Üniversite Reformu'ndan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümlerinde görev yapan akademisyenler ders programlarını ve çalışmalarını, genel tarih konuları yanında daha çok Osmanlı Devleti tarihi üzerinde yoğunlaştırdılar. Aynı dönemde Türk Tarih Kurumu'nun da kurulması ile tarih çalışmaları ve neşriyatı hızlı bir şekilde artmaya başlamış, burada sürdürülen genel tarih çalışmaları yanında Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerine ait siyasî tarih konularına da yer verilmiştir.

Nitekim Türk Tarih Kurumu'nun yayın organı olan ve ilk sayısı 1937 yılında çıkan *Belleten* dergisinde Türk ve İslâm tarihine ait çok sayıda makale yayımlandı.²⁰ Bu araştırmalar içerisinde başta Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köp-

17 Alman Türkolog ve tarihçi F. Giese (1870-1944) Osmanlı tarihinin ilk devirlerine ait ana kaynaklardan biri olan Anonim *Tevârih-i Âl-i Osman*'lar üzerinde uzun yıllar çalışmış ve Avrupa kütüphanelerindeki on üç adet anonim nüshasının edisyon kritiğini yaparak 1922 yılında yayımlamıştır (*Die altosmanischen anonymen Chroniken in Text und Übersetzung*, Breslau, 1922). Giese'nin bu çalışması Nihat Azamat tarafından tez konusu olarak çalışılmış ve yeni harflerle yayına hazırlanmıştır: *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman - F. Giese Neşri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 1992.

18 Alman doğubilimci ve Türkoloğu olan Franz Taeschner (1888-1967) özellikle Osmanlı tarihi ve kültürü üzerine önemli çalışmalar yapmış, T. Menzel'le birlikte ilk Osmanlı tarihçilerinden Mehmed Neşri'nin kroniğini yayımlamıştır: *Cihannümâ: Die altosmanische Chronik des Mevlâna Mehemmed Neschrî*, Leipzig, 1951-1955, II c.

19 Alman tarihçi ve şarkiyatçısı olan Franz Babinger (1891-1967) Türk tarihiyle ilgili olarak ilk önce Oruç Beyin *Tevârih-i Âl-i Osman* isimli eserinin tıpkıbasımını yayımlamış (*Die Frühosmanischen Jahrbücher des Urudsch*, Hannover, 1925), daha sonra Osmanlı tarihçileri ve eserlerinden bahseden *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke* (Leipzig, 1927) adlı eser neşretmiştir. Bu eser Coşkun Üçok tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiş ve Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır: *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Ankara 1981. Daha sonra *Mehmed der Eroberer und seine Zeit* (München, 1953) adlı eser yazan Babinger, bu tarihten üç yıl sonra Kıvamî'nin eserinin tıpkıbasımını yayımlamıştır: Kıvamî, *Fetihnâme-i Sultan Mehmed*, İstanbul, 1956.

20 İlk sayısı 1 Ocak 1937'de çıkmış olan *Belleten* günümüze kadar aralıksız yayımlanmış ve şu an 247. sayıya ulaşmış bulunmaktadır (Aralık 2002, c. LXVI). *Belleten*'de yayımlanan makalelerin bibliyografyası için bkz. *Belleten Dizini I (Cilt I-XXV, Sayı 1-100)*, Prof. Dr. Adnan S. Erzi (haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1971; *Belleten Dizini II (Cilt XXVI-XXXV, Sayı 101-140)*, Prof. Dr. Adnan S. Erzi (haz.), Ankara, 1972; *Belleten Dizini III (Cilt XXXVI-LI, Sayı 141-200)*, Prof. Dr. Erdoğan Merçil (haz.), Ankara, 1994.

rülü ve Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı olmak üzere pek çok ilim adamı tarafından Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerine ait çeşitli konuları ele almış olan oldukça fazla makale yer aldı. Yine Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşundan itibaren 4 yılda bir düzenlediği milli ve milletlerarası Türk Tarih Kongrelerinde de genel tarih konuları yanında Osmanlı Devleti'nin her dönemi ve özellikle kuruluş ve yükseliş devirlerine ait çeşitli konular dönemin yerli ve yabancı tarihçilerince ele alınıp tartışıldı. Türk Tarih Kurumu ayrıca kuruluşundan hemen sonra modern bir Osmanlı Tarihi yazılması için program yapmış, bu önemli eserin İsmail Hakkı Uzunçarşılı ile Enver Ziya Karal tarafından hazırlanmasını kararlaştırmıştı. Aynı dönemde Ankara'da *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* ile İstanbul'da *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* gibi ilmi dergilerde de konumuzla ilgili olan birçok makale yayımlandı.

Cumhuriyetimizin kurulmasından sonraki ilk yirmi yıl içerisinde Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemi siyasî tarihi ile ilgili çalışmalar daha çok Fuad Köprülü ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından sürdürülmekteydi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ile Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nde Anadolu Beylikleri ile XVII. yüzyıla kadar Osmanlı tarihi hakkında yıllarca ders vermiş olan Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, bu öğretim üyeliği yanında 1927 yılından itibaren Balıkesir Milletvekili olarak sürdürdüğü Türk siyasetindeki göreviyle birlikte Türk tarihi, kültürü ve medeniyeti hakkındaki çalışmalarına da aralıksız devam etti. Gençlik yıllarında daha çok yerel tarih ve kent monografileri üzerinde çalışan Uzunçarşılı, özellikle Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan belgeleri kullanarak Osmanlı öncesi Türk tarihi ile Osmanlı Devleti'nin teşkilat ve siyasî tarihi üzerinde çalışmaya başladı. Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmış olan *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri* (Ankara 1937) ile *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal* (Ankara 1941) gibi ilk önemli eserlerinden sonra Türkçe'de Osmanlı tarihi üzerine en kapsamlı çalışma olan ve 5-8. ciltlerini Prof. Dr. Enver Ziya Karal'ın hazırladığı *Osmanlı Tarihi*'nin ilk dört cildini yazdı.²¹ Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı bugün de önemini

21 Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın hazırlamış olduğu *Osmanlı Tarihi*'nin ilk cildi (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1947) *Kuruluştan İstanbul'un Fethine Kadar*, II. cilt (Ankara, 1949) *İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar*, III. cilt I. Kısım (Ankara, 1951) *II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Anlaşmasına Kadar*, III. cilt II. kısım (Ankara, 1951) *XVI. Yüzyıl Ortalarından XVII. Yüzyıl Sonuna Kadar*, IV. cilt I. bölüm (Ankara, 1956) *Karlofça Anlaşmasından XIII. Yüzyılın Sonlarına Kadar*, IV. cilt II. kısım (Ankara, 1959) *XIII. Yüzyıl alt başlıklarını taşımakta olup bu büyük eserin 1789 yılından sonraki bölümü Enver Ziya Karal tarafından hazırlanmıştır. Osmanlı tarihi hakkında Türkçe'de en kapsamlı çalışma olan bu eser Türk Tarih Kurumu tarafından defalarca basılmıştır.*

ve kaynak değerini korumakta olan bu çalışmasının yanı sıra Osmanlı teşkilat tarihine dair önemli eserler de neşretti.²²

Görüldüğü gibi 1933 Üniversite Reformu'ndan sonra bir yandan üniversitelerimiz, bir yandan da Türk Tarih Kurumu tarafından yürütülen Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemi siyasî tarihi alanındaki çalışmalar, 29 Mayıs 1953 tarihinin İstanbul'un Türkler tarafından fethinin 500. yıldönümü olması dolayısıyla daha da arttı. Tarihçiler, bu anlamlı yıldönümü dolayısıyla yıllar öncesinden hazırlık yapmaya başlayarak Fethin 500. yıldönümü geldiğinde önemli eserler yayımlamışlar, Fatih ve İstanbul'un fethiyle ilgili çağdaş kaynaklardan bazılarını neşretmişlerdi. Bu dönemde gerek üniversitelerimizde ve gerekse üniversite dışındaki çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından Fethin 500. yılı dolayısıyla yapılan Osmanlı Devleti tarihi hakkındaki araştırmalar oldukça fazlaydı. Türk Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve İstanbul Belediyesi tarafından birçok kitap yayımlanmış, süreli yayınların 1953 yılındaki sayılarında Osmanlı tarihiyle ilgili konular ele alınmış; çalışmalar daha çok İstanbul'un fethi, Fatih Sultan Mehmed ve dönemi üzerinde yoğunlaşmıştı.

İstanbul'un Fethinin 500. yılı faaliyetleri çerçevesinde İstanbul'un Türkler tarafından nasıl fethedildiği, Fatih'in fetih için yaptığı hazırlıklar, şehrin kuşatılması ve nihayet fethin gerçekleşmesi Feridun Dirimtekin'in çağdaş Osmanlı, Bizans ve Latin kaynaklarını kullanarak hazırlamış olduğu *İstanbul'un Fethi* isimli eserinde ayrıntılı bir şekilde okuyucuya sunulmuş,²³ aynı dönemde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi olan Prof. İsmail Hikmet Ertaylan, Fethin 500. yıldönümü armağan kitabı olarak önce *Sultan Cem*, daha sonra iki ciltlik *Fatih Sultan Mehmed ve Fütuhâtı* isimli iki kitap yayımlamıştı.²⁴ Yine bu sırada Ankara'da da Prof.

22 İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Osmanlı devlet teşkilâtı ve kurumları hakkında yayımlanmış olduğu eserler şunlardır: *Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1943-1944, II c.; *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1945; *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1948; *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1965. Uzunçarşılı'nın hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. *Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1976, s. XIII-XLIV, 1-18.

23 Feridun Dirimtekin'in İstanbul'un fethi hakkındaki bu önemli çalışması ilk defa İstanbul'un Fethinin 500. yıldönümü neşriyatından olarak İstanbul'da 1949 yılında yayımlandı. Daha sonra birkaç defa daha basılan bu eser son olarak İstanbul'un Fethinin 550. yıldönümü olması dolayısıyla aynı adla 2003 yılında İstanbul'da Gelenek Yayıncılık tarafından tekrar neşredildi.

24 Prof. İsmail Hikmet Ertaylan'ın "İstanbul Fethinin Beşyüzüncü Yıldönümü Münasebetiyle Yapılan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından" olarak hazırlamış olduğu *Sultan Cem* 1951 yılında, *Fatih Sultan Mehmed ve Fütuhâtı* isimli iki ciltlik kitap ise 1953 ve 1966 yıllarında yayımlandı.

Dr. Halil İnalçık, Fatih Sultan Mehmed ve dönemi hakkında yapmış olduğu çalışmalarını Türk Tarih Kurumu'nun yayımladığı *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I* adlı kitabında toplamıştı.²⁵ Aynı dönemde yine Ankara'da Dr. Selahattin Tansel *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Askerî ve Siyasî Faaliyeti* adlı çalışmasını tamamlamış ve bu eser de Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmıştı.²⁶ Bu anlamlı yıldönümü dolayısıyla Fatih Sultan Mehmed dönemi hakkında bir çalışma da, Alman tarihçi ve şarkiyatçısı olan Franz Babinger (1891-1967) tarafından yapılmış ve eseri Avrupa'da yayımlandıktan sonra hem Avrupa'da ve hem de Türkiye'de tartışmalara sebep olmuştu.²⁷ Fatih Sultan Mehmed ve İstanbul'un fethi konusu 1960'lı yıllarda İngiliz tarihçisi Prof. Steven Runciman tarafından da çalışılmış, 1942-1945 yılları arasında Bizans etütleri profesörü olarak İstanbul Üniversitesi'nde de ders vermiş olan Runciman'ın hazırlamış olduğu eser İngiltere'de yayımlanmıştı.²⁸

İstanbul'un Fethinin 500. yıldönümü dolayısıyla yapılan çalışmaların önemli bir bölümü ise aynı amaçla kurulmuş olan ve adı önce İstanbul Fethi Derneği olup sonra İstanbul Fetih Cemiyeti ismini almış olan kurum tarafından gerçekleştirildi. İstanbul Valiliği ve İstanbul Belediyesi ile ortaklaşa olarak faaliyetini sürdüren İstanbul Fetih Cemiyeti, kuruluş amacına uygun çalışmalar yaparak Fatih, Fetih ve İstanbul konusunda birçok eser yayımladı. Bu eserler arasında en önemlileri şüphesiz Ekrem Hakkı Ayverdi'nin hazırlamış olduğu *Fatih Devri Mimarisi ve Fatih Devri Mimari Eserleri* ile Samiha Ayverdi'nin *Ebedî ve Manevî Dünyası İçinde Fâtih* adlı eserlerdi. Yine

25 Prof. Dr. Halil İnalçık ilk önce "İstanbul Fethinin Yakın Sebepleri" başlıklı bir makale yayımlamış (*Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 1953, sy. XI, s. 345-354), daha sonra "1444 Buhranı", "Fatih Sultan Mehmed'in İlk Culûsu", "İstanbul'un Fethinden Önce Fatih Sultan Mehmed ve "Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğuna" isimli çalışmalarını *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I* adlı kitabında neşretmiştir (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1954).

26 Dr. Selahattin Tansel'in Fatih devrinin askerî ve siyasî olaylarını dönemin kaynaklarına dayanarak hazırlamış olduğu bu çalışma 1953 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından İstanbul'un 500. Fetih Yılı Yayınları Dizisi içerisinde yayımlanmış, daha sonra birçok defa basılmıştır.

27 Franz Babinger'in ilk baskısı 1953 yılında Münih'te yayımlanan *Mehmed der Eroberer und seine Zeit* isimli eseri ilim dünyasında büyük yankı uyandırdı ve Avrupa'da birçok dilde defalarca basıldı. İstanbul'un Fethinin 500. yıldönümünde yazılmış olan bu eser, Prof. Dr. Halil İnalçık'ın daha o zaman bu esere yazmış olduğu tenkit yazısı ile birlikte ancak Fethin 550. yılında Türkçe'ye çevrilebildi: *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, İngilizce baskısından çev. Dost Körpe, İstanbul: Oğlak Bilimsel Kitaplar, 2003.

28 Steven Runciman'ın Londra'da 1965 yılında yayımladığı *The Fall of Constantinople* adını taşıyan eseri Derin Türkömer tarafından *Konstantinopolis Düştü* adıyla Türkçe'ye tercüme edilerek Milliyet Yayınları arasında çıkmıştır (İstanbul, 1972). Eserin Doğan Kitap A.Ş. tarafından 1999 yılında yapılan 3. baskısı *Konstantinopolis Düştü. 29 Mayıs 1453* adıyla yayımlanmıştır.

Cemiyet tarafından yayımlanan Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in hazırladığı kitaplar da Fatih dönemi için yapılmış olan önemli çalışmalardı. İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul'un Fethinin 500. yıldönümü dolayısıyla yapmış olduğu çok sayıda neşriyat yanında *Fâtih ve İstanbul* ile *İstanbul Enstitüsü Dergisi* adlı iki süreli yayın çıkarmış ve bu mecmualarda Fatih Sultan Mehmed ve İstanbul'un fethi konularında önemli makaleler yayınlamıştı.²⁹

İstanbul'un Fethinin 500. yıldönümü dolayısıyla yapılan bu ilmî çalışmaların başladığı sırada, yıllar önce Hollanda'nın Leiden şehrinde yayımlanmış olan *The Encyclopaedia of Islam*'ın ilâve maddelerle birlikte Türkçe'ye çevirisi başlamıştı. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1940-1988 yılları arasında yayımlanan ve İslâm tarih, coğrafya, etnografya ve biyografi lügati olan *İslâm Ansiklopedisi*'nde Türk ve İslâm tarihinin her dönemine ait birçok madde yer aldı. Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteğiyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki öğretim üyelerinden meydana gelen bir heyet tarafından çalışmaları sürdürülen bu ansiklopedideki maddelerin Türk tarih ve kültürüyle ilgili olanları adeta yeniden yazıldı.³⁰ Ansiklopedide konumuzu teşkil eden Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerine ait pek çok madde yayımlandı. Nitekim ansiklopedide yer alan ilk Osmanlı hükümdarları Osman, Orhan, I. Murad, I. Bayezid, I. Mehmed, II. Murad, II. Mehmed, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman maddeleri İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Halil İnalcık, M. Tayyib Gökbilgin, Mükrimin Halil Yınanç, Şehabeddin Tekindağ, Şerafettin Turan ve Şinasi Altundağ gibi ülkemizin önde gelen ilim adamları tarafından hazırlanmış, bu biyografi maddelerinde Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemine ait önemli siyasî olaylar da ortaya konulmuştu. Adı geçen tarihçiler konumuzla ilgili olarak *İslâm Ansiklopedisi*'nde ve başka dergilerde birçok makale ile çeşitli kitaplar yayımladılar.

Bu dönemde Nihal Atsız, Faruk Sümer, Çağatay Uluçay, Şerif Baştav, Hüseyin Dağtekin ve İsmail Hami Danişmend gibi tarihçiler de Osmanlı

29 İlk sayısı 29 Mayıs 1953 tarihinde çıkmış olan *Fatih ve İstanbul* ancak iki cilt yayımlanabilmiş, bunu daha sonra *İstanbul Enstitüsü Dergisi* takip etmiştir. İstanbul'un 500. Fetih yılı dolayısıyla Fetih Cemiyeti ve daha başka kurumlar tarafından yapılan neşriyat hakkında bkz. M.D. Mercanlıgil-S.N. Özerdim, "Fethin 500. Yıldönümü Dolayısıyla Çıkan Eserler", *Bellekten*, 1953, c. XVIII, sy. 67, s. 413-428; Müjgan Cunbur, "İstanbul'un 500'üncü Fetih Yıldönümü Dolayısıyla Tertiplenen Sergilere, Yapılan Kültür, San'at ve Neşriyat Hareketlerine Dair", *Vakıflar Dergisi*, 1958, sy. IV, s. 265-281.

30 İlk fasikülü 1940 yılında neşredilen *İslâm Ansiklopedisi*'nin yayımı yıllarca sürmüştü ve 5. cilt ile 12. cilt ikiye kitap olmak üzere toplam 13 cilt olan bu ansiklopedi ancak 1988 yılında tamamlanabilmiştir. Bu ansiklopedide yer alan ve konumuz bakımından önemli olan maddelerin tam bibliyografyası çalışmamızın Bibliyografya bölümünde verilmiştir. *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki maddeler ve yazarları hakkında bkz. *İslâm Ansiklopedisi İndeksi*, Vâhid Çabuk (haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994.

Tarihi konuları hakkında çalışıyorlar, özellikle Osmanlıların ilk dönemleri hakkında önemli makale ve kitaplar neşrediyorlardı. Atsız Osmanlı Devleti hakkında bilgi veren kaynak metin ve belgeleri yayımlarken,³¹ Danişmend ise Osmanlılar zamanında meydana gelmiş olan siyasî olayları kronolojik olarak ayrıntılı bir şekilde anlatan *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*'ni hazırladı.³² Yine aynı dönemde Mustafa Cezar başkanlığındaki bir heyet tarafından *Resimli-Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi* adıyla bir çalışma başlanmış ve İskit Yayınevi'nin yayımladığı bu eser 6 ciltte tamamlanmıştı (İstanbul 1957-1972). Buna benzer bir çalışma da Görsel Yayınları tarafından kalabalık bir ilim heyetine hazırlattırılmış olan *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi* (6 cilt, İstanbul 1982) idi. Bu eserin 4. cildinde yer alan "Osmanlı Tarihi I (Başlangıçtan 1774'e Kadar)" Dr. Yusuf Halaçoğlu, "Osmanlı Tarihi II (1774'ten Cumhuriyet'in Kuruluşuna Kadar)" Doç. Dr. Tuncer Baykara tarafından kaleme alınmıştır. Aynı yıl içerisinde yapılan bir çalışma da Stanford Shaw ile eşi Ezel Kural Shaw'ın 1976 yılında Amerika'da yayımlamış oldukları *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* başlıklı iki ciltlik eserinin Türkçe çevirisi olmuştur. *Gaziler İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğunun Yükselişi ve Çöküşü, 1280-1808* alt başlığını taşıyan birinci cildini Stanford Shaw'ın yazmış olduğu bu eser Mehmet Harmancı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve E Yayınları arasında çıkmıştır (İstanbul 1982).

Konumu ilgilendiren benzer bir çalışma da Ağaç Yayıncılık tarafından *Osmanlı Ansiklopedisi Tarih/Medeniyet/Kültür* adıyla yayımlandı (7 cilt, İstanbul 1993). Editörlüğünü Prof. Dr. Abdülkadir Özcan'ın yaptığı ve siyasî tarih konularının kronolojik bir sıra ile hazırlanmış olduğu bu ansiklopedide, Osmanlı medeniyet ve kurumlarından sanat, bilim ve teknolojisine, gündelik hayattan vakıflar ve iktisadî yapıya, eğitimden askerî teşkilata ve yenileşme çabalarına kadar Osmanlı dünyasının çeşitli boyutları aynı sayfalarda bağımsız makaleler halinde çerçeveler içerisinde verilmiştir.

Son yıllarda yapılmış olan çok ciltli, kronolojik bir çalışma da Çağ Yayınları'nın hazırlamış olduğu *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi* (İstanbul 1986-1989) adlı 15 ciltlik eserdir. İlmî müşavir ve redaktörlüğünü

31 Türkçü fikir adamı, tarihçi, Türkolog, şair ve roman yazarı olan Hüseyin Nihal Atsız (1905-1975) *Osmanlı Tarihleri I* (İstanbul, 1949) adıyla hazırlamış olduğu eser içerisinde Ahmedî, Şükrullah ve Aşıkpaşaoğlu Ahmed Aşıkî gibi ilk Osmanlı tarihçilerinin eserlerini birarada neşretmiştir. Atsız ayrıca *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler I* (İstanbul, 1961) adıyla H. 824, 835 ve 843 tarihli takvimleri neşre hazırlamıştır.

32 İsmail Hami Danişmend'in Osmanlı ve Bizans kaynaklarını kullanarak hazırlamış olduğu 4 ciltlik *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* İstanbul'da Türkiye Yayınevi tarafından 1947-1955 yılları arasında yayımlandı. Eserin 5. cildi *Osmanlı Devlet Erkânı*, 6. cildi ise *Batı Dillerinde Osmanlı Tarihleri* adıyla Paul Wittek, Leopold von Ranke, Heinrich Kretschmayr gibi tarihçilerinin eserlerinin tercümelerinden oluşmaktadır.

Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız'ın yaptığı bu çalışmanın 10, 11 ve 12. ciltleri (İstanbul 1989) Osmanlı Devleti tarihi ve medeniyetine ayrılmış, burada konumuzla ilgili olan bölümleri Doç. Dr. İlhan Şahin, Doç. Dr. İsmet Miroğlu ve Arş. Gör. Feridun Emecen yazmışlardır. Yine bu dönemde yapılmış olan bir çalışma da Ali Sevim ile Yaşar Yücel'in birlikte hazırladıkları 4 ciltlik *Türkiye Tarihi* adlı eserdir. Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmış olan bu eserin 2. cildi Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerini içine almaktadır.³³

Aynı yıllarda Fransa'da Robert Mantran'ın yayın yönetmeni olduğu 2 ciltlik *Histoire de l'Empire Ottoman* adlı bir eser hazırlanmış, burada "Başlangıçlar: Osman ve Orhan" bölümü Irene Beldiceanu, "Osmanlıların Yükselişi (1392-1451, 1451-1512)" Nicolas Vatin, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Örgütü (XIV-XV. yüzyıllar)" Nicoara Beldiceanu, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Doruğu: Olaylar (1512-1606)" Jean-Louis Bacoue-Grammont, "Büyüklüğü İçinde İmparatorluk (XVI. yüzyıl)" Gilles Veinstein tarafından kaleme alınmıştır. Eserin Türkçe çevirisi 1992 yılında yayımlanmıştır.³⁴

Son yıllarda Osmanlı Devleti hakkında yapılan önemli bir çalışma da İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) tarafından Ekmeleddin İhsanoğlu'nun editörlüğünde hazırlanmış olan *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi* (İstanbul 1994) adlı 2 ciltlik çalışmadır. Bu eserin 1. cildinde yer alan "Osmanlı Siyasî Tarihi: Kuruluştan Küçük Kaynarca'ya" başlıklı bölüm Feridun Emecen tarafından kaleme alınmıştır. Osmanlı Devleti hakkında yapılmış olan bir çalışma da Prof. Dr. Ziya Kazıcı tarafından yapılmıştır. Kayıhan Yayınevi tarafından hazırlanmış olan *Siyasî-Dinî-Kültürel-Sosyal İslâm Tarihi* (İstanbul 1995) adlı 12 ciltlik eserin *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti* başlıklı son üç cildi konumuzun sınırları dahilindedir. Konumuz bakımından önemli bir eser de yayın yönetmenliğini Sina Akşin'in yapmış olduğu 5 ciltlik *Türkiye Tarihi* adlı çalışmadır. Bu eserin 2. cildi *Türkiye Tarihi: Osmanlı Devleti 1300-1600* (5. baskı, İstanbul: Cem Yayınları, 1997) adını taşımakta olup, buradaki siyasî tarih bölümü Metin Kunt tarafından kaleme alınmıştır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş döneminin siyasî tarihi ile sosyal ve ekonomik tarihi üzerinde yapılan araştırmaların en önemlileri şüphesiz Prof. Dr. Halil İnalçık tarafından yapılmış olan çalışmalardır. Halil İnalçık hocamızın ilk baskısı 1973'te Londra'da Weidenfeld and Nicholson

33 Bkz. Ali Sevim-Yaşar Yücel, *Türkiye Tarihi*, c. II: *Osmanlı Dönemi (1300-1566)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990.

34 *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, I: Osmanlı Devleti'nin Doğuşundan XVIII. Yüzyılın Sonuna*, Yayın Yönetmeni: Robert Mantran, çev. Server Tanilli, İstanbul: Say Yayınları, 1992.

Yayınevi tarafından yapılmış olan *The Ottoman Empire, The Classical Age, 1300-1600* adlı eseri daha sonra yine İngilizce olarak üç kez daha basılmış (New Rochelle, U.S.A. A.D. Carrazas: Orpheus Publishing Inc., 1989; ikinci kez History of Civilization serisi, London: Phoenix Press, 2000; aynı yayınevi üçüncü kez, 2002); bu kıymetli eserin Türkçe tercümesi ise ancak 2003 yılında yapılabilmıştır.³⁵

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemi siyasî tarihi hakkında yapılmış olan daha pek çok kitap ve makale vardır. Ancak bunların hepsini burada zikretmek mümkün değildir. Bu eserlerin bir kısmı çalışmamızın sonunda yer alan bibliyografya bölümünde verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri siyasî tarihine ait çalışmaların büyük bir bölümünü de Osmanlı hükümdarlarının doğum ve ölüm tarihleri ile önemli olaylar hakkında düzenlenmiş olan hatıra kitap ve dergiler oluşturmaktadır. Yine önemli olaylarla büyük devlet adamlarının doğum ve ölüm yıldönümlerinde yapılan anma toplantıları, kongre, sempozyum ve panellerle bunların basılmış olan kitapları da konumuzla ilgili kıymetli tarih çalışmalarıdır. Daha önce ifade ettiğimiz gibi 1953 yılında İstanbul'un Fethinin 500. yıldönümü dolayısıyla Osmanlı Devleti ve özellikle de İstanbul'un fethi ile Fatih Sultan Mehmed döneminin tarih ve kültürü hakkında önemli çalışmalar yapılmıştı. Bu anma toplantıları ile neşriyat faaliyetleri zamanımıza kadar devam etmiş ve bu vesileyle birçok kongre ve sempozyum düzenlenmiş, bunların kitapları yayımlanmıştır.

Mesela Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve bu dönemin siyasî ve kültürel tarihi hakkındaki görüşler her yıl Eylül ayında Söğüt'te düzenlenen Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri programında yer alan Osmanlı Sempozyumlarında dile getirilmekte ve burada sunulan tebliğler daha sonra yayımlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi hakkında daha geniş kapsamlı bir sempozyum ise Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'nce 11-13 Ocak 1991 tarihlerinde Girit-Rethymnon'da gerçekleştirilmiştir. "The Ottoman Emirate (1300-1389)" adıyla düzenlenmiş olan bu sempozyuma birçok Batılı tarihçi yanında Türkiye'den de Prof. Dr. Halil İnalçık, Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak ve Prof. Dr. Feridun Emecen katılmış, sunulan tebliğler daha sonra aynı adla yayımlanmıştır.³⁶

35 Bkz. Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Mayıs 2003; 2. baskı, İstanbul, Haziran 2003.

36 Girit'te düzenlenmiş olan bu sempozyumda sunulan tebliğler Elizabeth A. Zachariadou editörlüğünde *The Ottoman Emirate (1300-1389)* adıyla neşredilmiş (Heraklion, 1993), bu eser daha sonra Tarih Vakfı tarafından Türkçe'ye tercüme ettirilerek yayımlanmıştır: *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, çev. Gül Çağalı Güven-İsmail Yerguz-Tülin Altınova, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve ilk hükümdarı hakkında bir sempozyum da Uludağ Üniversitesi ile Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Osman Gazi'yi Anma Günü vesilesiyle 1995 yılında Bursa'da düzenlenmiştir. Bu sempozyumda sunulan tebliğler *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kurucusu Osman Gazi ve Dönemi Sempozyum Sonuç Bildirileri* (Bursa 1996) adıyla yayımlanmıştır.

Kuruluş döneminde gerçekleştirilmiş olan önemli fetihlerden birisi olan Edirne'nin fethi dolayısıyla da bir armağan kitap hazırlanmıştır. 1961 yılında Edirne'nin Fethinin 600. yıldönümü olması dolayısıyla hazırlanmış olan *Edirne: Edirne'nin Fethinin 600. Yıldönümü Armağan Kitabı*'nda (Ankara 1961) konumuzla ilgili pek çok makale bulunmaktadır.

Yine Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi bakımından önemli olan bir çalışma da Birinci Kosova Savaşı'nın 600. yıldönümü dolayısıyla Türk Tarih Kurumu tarafından 1989 yılında Ankara'da düzenlenen sempozyum olmuştur. Prof. Dr. Işın Demirkent, Prof. Dr. Mücteba İlgürel, Doç. Dr. Ahmet Ağırakça, Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, Prof. Dr. Feridun Emecen ve Dr. İ. Aydın Yüksel'in katılmış olduğu bu sempozyumda "14. Yüzyıla Kadar Balkan Yarımadasında Bizans Hâkimiyeti", "14. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Siyasî Durumu", "Birinci Kosova Savaşı İle İlgili Kaynaklar", "Kosova Savaşı", "I. Kosova Savaşı'nın Balkan Tarihi Bakımından Önemi" ve "Kosova'da Türk Eserleri" başlıklı bildiriler sunulmuş, bu tebliğler daha sonra kitap haline getirilerek kalıcı olması sağlanmıştır.³⁷

Çalışmamızın konusu itibariyle bu dönemdeki olayların en önemlilerinden olan İstanbul'un fethi ve Fatih Sultan Mehmed dönemi hakkında yapılan çalışmalardan birisi de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından yayımlanmakta olan *Tarih Dergisi*'nin 33. sayısının (İstanbul 1983) *Fatih Sultan Mehmed'e Hatıra Sayısı* olarak çıkmış olmasıdır. Ölümünün 500. yıldönümü münasebetiyle Fatih Sultan Mehmed'e hatıra sayısı olarak hazırlanmış olan bu dergide konumuzla ilgili olarak Şahabeddin Tekindağ'ın "İstanbul Kuşatmasında İki Önemli Olay" (s. 1-6), Abdülkadir Özcan'ın "Fâtih'in Teşkilat Kanunnamesi ve Nizâm-ı Âlem İçin Kardeş Katli Meselesi" (s. 7-56) ile İsmail E. Erünsal'ın "Fatih Devri Kütüphaneleri ve Molla Lütüfî Hakkında Birkaç Not" (s. 57-78) başlıklı makaleleri yayımlanmıştır.

Son yıllarda Fatih Sultan Mehmed ve İstanbul'un fethi hakkında yapılmış olan çalışmaların bir kısmı da İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Büyükşehir Belediyesi önce *İstanbul Armağanı I Fetih ve Fatih* (İstanbul 1995) adlı Halil İnalçık, Semavi Eyice, Yusuf Hala-

³⁷ Bkz. *I. Kosova Zaferi'nin 600. Yıldönümü Sempozyumu* (Ankara, 26 Nisan 1989) *Bildirileri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992.

çoğlu, Necdet Öztürk, Nevra Necipoğlu, Ekmeleddin İhsanoğlu, Selçuk Mülayim, Oktay Aslanapa, Abdülkadir Özcan, Gönül Tekin, Cahit Baltacı, Mustafa Armağan, Aykut Kazancıgil ve İskender Pala'nın makalelerinin yer aldığı bir kitap hazırlamış, bunu takip eden 1996 ve 1997 yıllarında düzenlemiş olduğu Birinci ve İkinci Uluslararası İstanbul'un Fethi Konferansları'yla Fatih Sultan Mehmed ve dönemi olaylarını daha geniş düzeyde ele almıştır.³⁸

Osmanlı Devleti'nin altın çağı olarak kabul edilen Kanunî Sultan Süleyman ve dönemi hakkında da önemli çalışmalar yapılmıştır. Büyük Türk hükümdarı Kanunî Sultan Süleyman'ın 400. ölüm yıldönümü dolayısıyla 7 Eylül 1966'da İstanbul'da İktisat Fakültesi konferans salonunda Türk Tarih Kurumu tarafından bir seminer düzenlenmiş; açış konuşmasını Şevket Aziz Kansu'nun yaptığı bu toplantıda M. Tayyip Gökbilgin, Yılmaz Öztuna, Şerafettin Turan, A. Büyüktuğrul, Mehmed Önder, Semavi Eyice, Münir Aktepe, Geza Feher, Bedi N. Şehsuvaroğlu, Çağatay Uluçay, Kâzım İsmail Gürkan, Uğur Derman, Cevdet Çulpan ve A. Süheyl Ünver birer tebliğ sunmuşlardır. Kanunî döneminin çeşitli konularının ele alınmış olduğu bu seminerde sunulan tebliğler daha sonra Türk Tarih Kurumu tarafından *Kanuni Armağanı* (Ankara 1970) adıyla yayımlanmıştır.

Kanunî Sultan Süleyman dönemi hakkında bir çalışma da Avrupa'da yapılmış; 1988 yılında British Museum'da düzenlenen "Süleyman the Magnificent" (Muhteşem Süleyman) sergisinden esinlenerek Cambridge Üniversitesi Doğu Araştırmaları Fakültesi'nde 1988 yılı baharında düzenlenen "XVI. Yüzyılda Osmanlı Devlet ve Toplumu" konulu seminer ile yine aynı dönemde Londra Üniversitesi, School of Oriental and African Studies'de "The 'Golden Age' of Süleyman: Myth and Reality" (Süleyman'ın 'Altın Çağı': Mit ve Gerçek) adlı bir günlük seminer gerçekleştirilmiştir. Bu seminerlerde sunulan tebliğler daha sonra *Süleyman the Magnificent and His Age: The Ottoman Empire in the Early Modern World* adıyla yayımlanmıştır (Metin Kunt ve Christine Woodhead (ed.), London, 1995). Metin Kunt, Ann Williams, Salih Özbaran, Geza David, Suraiya Faroqhi, Christine Woodhead, P.M. Holt, Colin Imber ve Peter Burke'ü makalelerinden meydana gelmiş olan bu kitabın Türkçe çevirisi de yapılmıştır.³⁹

38 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı tarafından düzenlenmiş olan Birinci ve İkinci Uluslararası İstanbul'un Fethi Konferansı'nda sunulan tebliğler daha sonra yayımlanmıştır: 1. *Uluslararası İstanbul'un Fethi Sempozyumu (İstanbul, 24-25 Mayıs 1996) [Bildiriler]*, İstanbul, 1997; 2. *Uluslararası İstanbul'un Fethi Sempozyumu (İstanbul 30-31 Mayıs - 1 Haziran 1997) [Bildiriler]*, İstanbul, 1997.

39 *Kanuni ve Çağı: Yeniçağda Osmanlı Dünyası*, Metin Kunt-Christine Woodhead (ed.), çev. Sermet Yalçın, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998.

Osmanlı Devleti'nin yükseliş dönemi olan XV-XVI. yüzyıl olaylarını konu alan bir toplantı da İslâmî İlimler Araştırma Vakfı tarafından İstanbul'da 9-11 Kasım 1996 tarihleri arasında düzenlenmiştir. "XV. ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler" başlıklı bu tartışmalı ilmî toplantıda özellikle XVI. yüzyılda Türklerin dünya tarihindeki konumları her yönüyle ele alınmış, sunulan tebliğlerde Osmanlı Devleti'nin XV-XVI. asırlardaki dünya siyaseti, büyük meydan savaşlarında uyguladığı strateji ve taktikler, deniz politikaları; merkezî, taşra, ilmî, hukukî ve malî yapısı, ticarî hayatı ve tasavvufî yönü, edebiyatı, mimarîsi, musikîsi ve hat sanatı her konunun uzmanı tarafından ele alınmış, sunulan tebliğler daha sonra yayımlanmıştır.⁴⁰

1999 yılının Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümü ve nihayet 2003 yılının da İstanbul'un Fethinin 550. yıldönümü olması dolayısıyla ülkemizde ve dünyanın çeşitli yerlerinde konumuz açısından oldukça fazla etkinlik yapılmış, birçok kitap ve makale yayımlanmıştır. 700. Yıl dolayısıyla düzenlenmiş olan bilimsel toplantılarda Osmanlı Devleti her yönüyle ele alınmış, siyasî tarih yanında sosyal ve ekonomik tarih ile kültür ve sanat bakımından da çalışmalar yapılmıştır. Başta üniversitelerimiz olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlarca düzenlenen toplantı, panel, kongre, sempozyum ve açık oturumlarda Osmanlı Devleti tarihi ve medeniyeti hakkında pek çok konu ele alınmış, daha sonra bu tebliğlerin birçoğu yayımlanmış, ayrıca müstakil makale ve kitaplar da neşredilmiştir. Osmanlı Devleti hakkında yapılan bütün bu çalışmalar içerisinde konumuz olan kuruluş ve yükseliş dönemlerine ait de pek çok konu incelenmiştir. Özellikle Osmanlı Devleti'nin menşei ve kuruluşu meselesi, Osmanlıların izlediği fetih politikası, Rumeli ve Balkanlar'da Türk varlığı, İstanbul'un fethi ve bunun Türk ve dünya tarihi bakımından önemi, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman dönemlerinin tarih ve kültürü gibi konular birçok tarihçi tarafından yeniden ele alınmış, bu ve benzeri konularda daha pek çok makale yayımlanmıştır.

Meselâ, 700. Kuruluş Yılında Osmanlı'da Bilim ve Düşünce Uluslararası Sempozyumu (İstanbul, 5-6 Şubat 1999), Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu: Efsaneler ve Gerçekler Paneli (Ankara, 19 Mart 1999), Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi (Konya, 7-9 Nisan 1999), 700. Kuruluş Yıldönümünde Osmanlı İmparatorluğu Değerlendirme Paneli (İstanbul, 25 Mayıs 1999), Osmanlı'nın 700. Kuruluş Yıldönümünde Dünden Bugüne Haliç ve Geleceği Sempozyumu (İstanbul, 4 Haziran 1999), Osmanlı'da Hoşgörü: Birlikte Yaşama Sanatı

40 Bkz. *XV ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler*, Prof. Dr. Abdülkadir Özcan (ed.), İstanbul: Ensar Neşriyat, 1997.

Sempozyumu (İstanbul, 21-22 Eylül 1999), XIII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 4-8 Ekim 1999), Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu (Gaziantep, 22 Ekim 1999), Avrupa'ya İlk Adım Uluslararası Sempozyumu (Gelibolu, 1 Kasım 1999), Osmanlı Dünyasında Şiir Uluslararası Sempozyumu (İstanbul, 19-22 Kasım 1999), Roma İmparatorluğu'ndan Osmanlı İmparatorluğu'na Uluslararası Sempozyumu (İstanbul, 25-26 Kasım 1999), Osmanlı'da İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu (Manisa, 25-26 Kasım 1999), Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras" Uluslararası Kongresi (İstanbul, 25-27 Kasım 1999), Osmanlı Devleti'nde Din ve Vicdan Hürriyeti İlmî Toplantısı (İstanbul, 26-28 Kasım 1999), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kültür Mirası Sempozyumu (Ankara, 27-28 Kasım 1999), Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü Paneli (Kastamonu, 29 Kasım 1999), Beylikten Cihan Devletine Kongresi (Eskişehir, 3-4 Aralık 1999), Osmanlı: Bir Dünya Devleti Sempozyumu (Çanakkale, 9-10 Aralık 1999), Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümünde Sultan II. Abdülhamid Dönemi Paneli II (İstanbul, 6 Şubat 2000) ve Düünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları: Tespitler-Problemler-Teklifler Sempozyumu (İstanbul, 24-25 Şubat 2001) gibi başlıklar altında yapılmış olan etkinlikler Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümü dolayısıyla ülkemizin çeşitli yerlerinde düzenlenmiş olan bilimsel toplantılardan bazılarıdır. Bütün bu kongre ve sempozyumlarda sunulan tebliğlerin büyük bir kısmı daha sonra kitap halinde yayımlanmış, böylece Osmanlı Devleti'nin siyasi ve kültürel tarihi hakkında kalıcı eserler meydana getirilmiştir. Osmanlı Devleti hakkında yapılan bu çalışmalar içerisinde konumuzu ilgilendiren pek çok makale bulunmaktadır.

700. Yıl dolayısıyla çok sayıda armağan kitap da yayımlandı. Bunlar arasında en önemlisi şüphesiz Ankara'da Yeni Türkiye Medya Hizmetleri tarafından yayımlanan 16 ciltlik büyük *Osmanlı* külliyyatıdır. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılına Armağan olarak 12 cilt Türkçe (*Osmanlı*, Ankara 1999) ve 4 cilt İngilizce (*The Great Ottoman-Turkish Civilisation*, Ankara 1999) olmak üzere toplam 16 cilt olan bu hacimli eser, Prof. Dr. Halil İnalçık'ın Yayın Kurulu Başkanlığı altında Kemal Çiçek ile Güler Eren'in editörlüğünde hazırlandı. Osmanlı Devleti hakkında şimdiye kadar hazırlanmış en kapsamlı çalışma olan ve aynı zamanda büyük bir ansiklopedi özelliği taşıyan bu Osmanlı külliyyatı içerisinde 672 Türk ve 138 yabancı bilim adamının makalesi bulunmaktadır. Yeni Türkiye'nin hazırladığı bu eser, T.C. Kültür Bakanlığı ve daha başka kuruluşların maddi desteğiyle yayımlanmıştır. Bu önemli çalışmadan başka 700. yıl dolayısıyla başta Kültür Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi ol-

mak üzere birçok kurum ve yayınevi tarafından da pek çok kitap yayımlanarak araştırmacılarının hizmetine sunulmuştur.⁴¹

İçinde bulunduğumuz yılın İstanbul'un Fethinin 550. yıldönümü olması dolayısıyla da pek çok bilimsel toplantı, kongre ve sempozyum düzenlenmiş, bu vesileyle birçok makale ve kitap yayımlanmıştır. Başta üniversitelerimiz olmak üzere Türk Tarih Kurumu, İstanbul Fetih Cemiyeti, vakıflar ve daha başka pek çok kurum ve kuruluş tarafından İstanbul'un Fethinin 550. yılı çeşitli etkinliklerle kutlandı. Fetihle birlikte kendi kuruluşunun da 550. yılını kutlayan İstanbul Üniversitesi 30-31 Mayıs 2003 tarihlerinde "Uluslararası Bizans ve Osmanlı Sempozyumu" düzenledi. Türk Tarih Kurumu'nun 14-15 Haziran 2003 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirdiği sempozyum ise "550. yılında Fetih ve İstanbul" adını taşıyordu. İstanbul'da Bilim ve Sanat Vakfı tarafından 6-8 Haziran 2003 tarihlerinde "1453'ten 2053'e İstanbul: Şehir ve Medeniyet Sempozyumu" yapıldı. 550. Yıl dolayısıyla daha başka birçok toplantı düzenlendi. Ancak bu ilmî toplantılarda sunulan bildirilerin yer aldığı kitaplar henüz çok az zaman geçtiği için yayımlanamadı. Bununla birlikte İstanbul'un Fethinin 550. yıldönümü münasebetiyle birçok yayınevi tarafından Fatih Sultan Mehmed ve İstanbul'un fethini konu alan kitaplar basıldı. Franz Babinger'in Türkçe'ye çevrilmiş olan *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, Feridun Dirimtekin'in yeniden basılan *İstanbul'un Fethi*, İskender Pala'nın *Fatih'in Şiirleri*, Mahmut Ak ile Fahameddin Başar'ın birlikte hazırladıkları *İstanbul'un Fetih Günlüğü*, Feridun Emecen'in *İstanbul'un Fethi Olayı ve Meseleleri*, Abdülkadir Özcan'ın *Fatih Sultan Mehmed: Kanunnâme-i Âl-i Osman (Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin)*, Necdet Öztürk'ün *Fatih Devri Kaynaklarından Düsturnâme-i Enveri: Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1466)*, Kemal Kızıltoprak'ın *Fatih'in Liderlik Sırları* gibi kitaplar bunlardan bazılarıdır. Ayrıca *Popüler Tarih, Tarih ve Toplum, Tarih ve Düşünce, Türk Edebiyatı* gibi popüler tarih, kültür ve edebiyat mecmuaları da Mayıs 2003 sayılarını 550. yıl armağanı olarak hazırladılar ve bu sayılarında İstanbul'un fethi ile Fatih Sultan Mehmed ve dönemi hakkında birçok makale yayımladılar.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri siyasî tarihine ait çalışmaların önemli bir bölümünü de çağdaş Osmanlı tarihçilerinin yazmış olduğu eserler ile arşiv belgeleri üzerinde yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Osmanlı tarihi hakkında çalışan araştırmacılar, kaynak ve belge-

41 Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümü dolayısıyla 1999 yılı ve sonrasında düzenlenmiş olan kültürel ve ilmî faaliyetler ile bu amaçla yapılmış olan neşriyat hakkında yapmış olduğumuz bir bibliyografya çalışması (*Kuruluşunun 700. Yıldönümü Dolayısıyla Osmanlı Devleti Hakkında Yapılmış Olan Çalışmalar*) tamamlanmış olup yayın aşamasındadır.

leri kullanarak telif ettikleri araştırmalar yanında Ahmedî, Enverî, Şükrullah, Karamanî Mehmed Paşa, Âşıkpaşazâde, Oruç b. Âdil, Mehmed Neşrî, Tursun Bey, Lütfi Paşa, Ruhi Çelebi, Hadidî ve Kemalpaşazâde gibi çağdaş Osmanlı tarihçilerinin eserleriyle yine aynı döneme ait anonim tarihler, takvimler, *Ruznâme*, *Fetihnâme*, *Selimnâme* ve *Süleymannâme* gibi isimlerle anılan kitaplar, kanunnâmeler, seyahatnameler ve çok çeşitli bilgiler içeren arşiv belgeleri üzerinde de çalışmalar yaparak bunları yayımladılar. Bu tarih çalışmalarının bir kısmı genç araştırmacılar tarafından yüksek lisans, doktora ve doçentlik tezi olarak hazırlanıp yayımlandığı gibi bir kısmı üzerinde de bağımsız çalışmalar yapıldı. Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerinin siyasî tarihi hakkında yapılan bu kaynak yayınları ayrı bir çalışma konusu olacağından burada bunları tek tek zikretmeyip yalnızca önemli gördüklerimizi çalışmamızın bibliyografya bölümünde vermekle yetineceğiz.

Sonuç olarak, Türkiye'de Cumhuriyet dönemi boyunca yapılmış olan tarih çalışmalarının ve özellikle de Osmanlı Devleti tarihi alanında yapılan araştırmaların, sosyal bilimlerin başka alanlarıyla mukayese edildiğinde hem sayı ve hem de çeşitli kriterler açısından daha iyi bir konumda olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu çalışmalar elbette yeterli değildir. Mevcut kaynakların yanı sıra yeni belge ve metinlerle birlikte tarihin yardımcı ilim dallarından da yararlanarak objektif bir bakış açısıyla hem konumuz olan Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri ve hem de tarihin her dönemiyle ilgili daha birçok tarih araştırmasının yapılıp yayımlanması en büyük arzumuzdur.

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Yükseliş Dönemleri Siyasî Tarihi İçin Seçilmiş Bibliyografya

- Ahmed Refik, *Bizans Karşısında Türkler*, İstanbul, 1927.
 ———, *Türklerin İstanbul Muhasaraları*, İstanbul, 1932.
 Ahmedî, *Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-ı Âl-i Osmân*, N.A. Çiftçiöğlü (nşr.), (*Osmanlı Tarihleri I* içinde, s. 1-35), İstanbul, 1949.
 Ahmedî, *İskender-nâme (İnceleme-Tıpkıbasım)*, İsmail Ünver (haz.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.
 Ak, Mahmud ve Fahameddin Başar, *İstanbul'un Fetih Günlüğü*, 550. Yıl Fetih Hatırası, İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, 2003.
 Akgündüz, Ahmed ve Said Öztürk, *700. Yılında Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1999.
 Aktepe, M. Münir, "Osmanlı Türklerinin Rumeli'ye Yerleşmeleri", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Doktora Tezi, İstanbul, 1949.

- , “Osmanlıların Rumeli’de İlk Fethettikleri Çimbi Kal’ası”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, İstanbul, 1950, sy. 2, s. 283-307.
- , “XIV. ve XV. Asırlarda Rumeli’nin Türkler Tarafından İskânına Dair”, *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul, 1951-1953, sy. X, s. 299-312.
- Alan, Hayrunnisa, “Osmanlı-Timurlu Münasebetleri”, Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992.
- Âli Mustafa Efendi, *Künhü’l-Ahbâr*, A. Uğur, M. Çuhadar vd. (nşr.), Kayseri, 1997, I/1.
- Altundağ, Şinasi, “Selim I”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1967, c. X, s. 423-434.
- Anhegger, R., “Mehmed b. Hacı Halil’ül-Kunevi’nin Târih-i Âl-i Osmân’ı”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, İstanbul, 1952, sy. 3-4, s. 51-56.
- Anonim *Tevârih-i Âl-i Osmân*, F. Giese (nşr.), *Die Altosmanischen Anonymen Chroniken*, Breslau, 1922.
- Asrar, N. Ahmet, *Kanunî Sultan Süleyman Devrinde Osmanlı Devleti’nin Dini Siyaseti ve İslâm Âlemi*, İstanbul, 1972.
- Âşıkpaşaoğlu Ahmed Âşıkî, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, N. Atsız Çiftçioğlu (haz.), (*Osmanlı Tarihleri I* içinde, s. 77-319), İstanbul, 1949.
- Âşıkpaşaoğlu *Tarihi*, Atsız (nşr.), İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1970.
- Âşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Miralay Âli Bey (nşr.), İstanbul, 1332.
- Atıl, Esin, *Süleymanname. The Illustrated History of Süleyman the Magnificent*, New-York, 1986.
- , *The Age of Sultan Süleyman the Magnificent*, 1987.
- Atsız, “Fatih Sultan Mehmed’e Sunulmuş Tarihi Bir Takvim”, *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, İstanbul, 1957, sy. 3, s. 17-23.
- , *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler*, İstanbul, 1962.
- Azamat, Nihat (haz.), *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman. F. Giese Neşri*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1992.
- Babinger, Franz, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, İngilizce baskısından çev. Dost Körpe, İstanbul: Oğlak Bilimsel Kitaplar, 2003.
- Banarlı, N.S., “Ahmedî: Dâsîtan-ı Tevârih-i Mülûk-ı Âl-i Osmân”, *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul, 1939, sy. VI.
- Banoğlu, Niyazi Ahmet, *Kanuni Sultan Süleyman*, İstanbul, 1944.
- Başar, Fahameddin, “Osmanlı Kaynaklarına Göre Osmanlı-Bizans Münasebetleri (1299-1451)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1991.
- , “Ertuğrul Gazi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1995, c. XI, s. 314-315.
- , “Fetret Devri”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1995, c. XII, s. 480-482.
- , *100 Soruda Osmanlı Devleti Tarihi*, Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yıldönümü Armağanı, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1999.
- Başlangıçtan Bugüne Kadar Dünya Tarihi*, c. XIX: *Başlangıçtan 1566’ya Kadar Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Şiar Yalçın, İstanbul: Havass Yayınları, 1978; 2. baskı, İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1999.

- Başta, Şerif, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu Sırasında Türk-Bizans Münasebetleri", *Türk Kültürünü Araştırmaları*, Ankara, 1988, c. XXVI, sy. 1, s. 203-223.
- , *Bizans İmparatorluğu Tarihi, Son Devir (1261-1461), Osmanlı Türk-Bizans Münasebetleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1989.
- , *Osmanlı Türk-Macar Tarihi Münasebetlerinde İlk Devir (1456'ya Kadar)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1991.
- Baysun, M. Cavid, *Cem Sultan, Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul, 1946.
- Berki, Ali Himmet, *İstanbul'un Beşyüzcü Fetih Yıldönümü Münasebetiyle Büyük Türk Hükümdarı İstanbul Fatih Sultan Mehmed Han ve Adâlet Hayatı*, İstanbul: Kutulmuş Basımevi, 1953.
- Birinci Uluslararası İstanbul'un Fethi Konferansı (24-25 Mayıs 1996)*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1997.
- Clot, Andre, *Fatih Sultan Mehmet 1432-1481*, çev. Necla Işık, İstanbul, 1991.
- Dabağyan, Levan Panos, *Paylaşlamayan Belde (Konstantiniyye)*, İstanbul'un Fethinin 550. Yıldönümü Armağanı, İstanbul: IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 2003.
- Dağtekin, H., "I. Murad Zamanında Osmanlı-Bizans Münasebetlerine Genel Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1961, sy. 3-4, s. 189-199.
- Danişman, A. Zuhuri, *Fatih Sultan Mehmed II*, İstanbul: Cumhuriyet Basımevi, 1945.
- Danişmend, İsmail Hâmi, *Fatih'in Hayatı ve Fetih Takvimi*, İstanbul: Kanaat Matbaası, 1953-1955, II c.
- , *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. I: 1258-1512; c. II: 1513-1573, İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1971.
- Delilbaşı, M., "Selânik'in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı-Venedik Savaşı", *Belleten*, Ankara, 1976, c. XL, sy. 160, s. 573-588.
- , "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", *Belleten*, Ankara, 1987, c. LI, sy. 199, s. 75-101.
- Die Altosmanische Chronik des Aşıkpaşazade*, F. Giese (nşr.), Leipzig, 1929.
- Dimitri Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi*, çev. Özdemir Çobanoğlu, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, 1998, c. I.
- Dirimtekin, Feridun, *İstanbul'un Fethi*, İstanbul: Belediye Matbaası, 1949.
- Divitçioğlu, Sencer, *Osmanlı Beyliğinin Kuruluşu*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1996; 2. baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.
- Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, c. 10: *Osmanlılar (Kuruluştan 1648'e Kadar)*, İlmî Müşavir ve Redaktör: Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, Yazarlar: İlhan Şahin-İsmet Miroğlu-Feridun Emecen, İstanbul: Çağ Yayınları, 1989.
- Downey, Fairfax, *Kanunî Sultan Süleyman*, çev. Enis Behiç Koryürek, İstanbul, 1975.
- Emecen, Feridun, "Kanûnî Devri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, c. 10: *Osmanlılar (Kuruluştan 1648'e Kadar)*, İlmî Müşavir ve Redaktör: Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, İstanbul: Çağ Yayınları, 1989, s. 313-382.

- , “Osmanlı Siyasî Tarihi: Kuruluştan Küçük Kaynarca'ya”, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, c. I: *Devlet ve Toplum*, Editör ve Giriş: Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul, 1994, s. 5-63.
- , *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2001.
- , “Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Fetret Dönemine”, *Türkler*, Hasan Celal Güzel-Kemal Çiçek-Salim Koca (ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 15-32.
- , “İstanbul'un Fethi”, *Türkler*, Hasan Celal Güzel-Kemal Çiçek-Salim Koca (ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, c. IX, s. 312-321.
- , *İstanbul'un Fethi Olayı ve Meseleleri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2003.
- Enverî, *Düsturnâme*, M. H. Yınanç (nşr.), İstanbul, 1928.
- Ertan, Veli, *İstanbul'un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed'in Şahsiyeti*, Konya, 1970.
- Ertaylan, İsmail Hikmet, *Sultan Cem*, İstanbul Fethinin Beşyüzüncü Yıldönümü Münasebetiyle Yapılan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1951.
- , *Fâtih ve Fütuhâtı*, c. I: *Bizans ve Karadeniz*, İstanbul Fethinin Beşyüzüncü Yıldönümü Münasebetiyle Yapılan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1953; c. II: *Adalar Denizi ve Akdeniz Fütühâtı*, İstanbul: Mars Matbaası, 1966.
- Fatih Sultan Mehmed: Kanunnâme-i Âl-i Osman (Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin)*, Abdülkadir Özcan (haz.), İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2003.
- Fethin 511 inci Yıldönümü Konferansları*, (29 Mayıs 1964'de İstanbul Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır), İstanbul: Baha Matbaası, 1964.
- Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemed Hân. İzladî ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtnâme*, Halil İnalçık-Mevlûd Ögüz (nşr.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1978; 2. baskı, Ankara 1989.
- Gelibolulu Mustafa Âli, *Künhu'l-Ahbâr*, İstanbul, 1277, I c.
- Gibbons, Herbert Adams, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, çev. Ragıp Hulusi (Özdem), İstanbul: Devlet Matbaası, 1928; Yeni Harflerle Yayına Hazırlayan: Mustafa Everdi, Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, 1998.
- Gökbilgin, M. Tayyib, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı: Vakıflar, Mülkler-Mukataalar*, İstanbul, 1952.
- , *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İstanbul, 1957.
- , “Osman I”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1964, c. IX, s. 431-443.
- , “Orhan”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1964, c. IX, s. 399-408.
- , “Süleyman I”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1970, c. XI, 99-155.
- , “Süleyman Çelebi”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1970, c. XI, s. 179-182.
- , *Kanunî Sultan Süleyman*, İstanbul, 1992.
- Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, Necdet Öztürk (haz.), İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 1991.
- Halaçoğlu, Yusuf, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.

- Hammer-Purgstall, J. von, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Pest, 1827-1835, X c.; Fransızca çev. J.J. Heclert, Paris, 1835-1843, XVIII c.; Türkçe trc. *Devlet-i Osmaniyye Tarihi*, çev. Mehmet Atâ, İstanbul, 1336, I c.
- Hassan, Ümit, *Osmanlı: Örgüt-İnanç-Davranış'tan Hukuk-İdeoloji'ye*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.
- Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcü't-Tevârih*, İstanbul, 1279-1280, II c.
- Imber, Colin, *The Ottoman Empire 1300-1481*, İstanbul: The Isis Press, 1990.
- Iorga, N., *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Gotha, 1908-1913, V c.
- Irmak, Ali, "Osman Gazi Devrinde Osmanlı-Bizans Münasebetleri", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1995.
- İbn Battuta, *Seyahat-nâme*, çev. Mehmed Şerif Paşa, İstanbul, 1330-1333, II c.
- İkinci Uluslararası İstanbul'un Fethi Konferansı (30-31 Mayıs - 1 Haziran 1997)*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1997.
- İnalçık, Halil, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1954, c. I.
- , "Edirne'nin Fethi (1361)", *Edirne: 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1965, s. 137-159.
- , *The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600*, London, 1973; *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.
- , "Mehmed II", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. VIII, s. 506-535.
- , "Murad II", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. VIII, s. 598-615.
- , "Türkler (Osmanlılar)", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1988, c. XII/2, s. 286-308.
- , "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu", *İslâm Tarihi Kültür ve Medeniyeti*, çev. Hulusi Yavuz, İstanbul: Hikmet Yayınları, 1988, c. I, s. 271-281.
- , "Bayezid I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1992, c. V, s. 231-234.
- , *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi Üzerinde Arşiv Çalışmaları, İncelemeler*, Muhittin Salih Eren (nşr.), İstanbul: Eren Yayıncılık, 1993.
- , *Essays in Ottoman History*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1998.
- , "Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış", *Osmanlı*, c. I: *Siyaset*, Güler Eren (ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s. 37-132.
- , *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, c. I: *1300-1600*, çev. Halil Berktaş, İstanbul: Eren Yayıncılık, 2000.
- , "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu", *Türkler*, Hasan Celal Güzel-Prof. Dr. Kemal Çiçek-Prof. Dr. Salim Koca (ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, c. IX, s. 66-88.
- İstanbul Armağanı I: Fetih ve Fatih*, Mustafa Armağan (haz.), İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1995.
- İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihî Takvimler*, Osman Turan (nşr.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1954.

- Kafadar, Cemal, *Two Worlds-The Construction of the Ottoman State*, Berkeley, 1995.
- Kaldy-Nagy Gyula, *Kanuni Devri Budin Tımar Defteri (1546-1562)*, Ankara, 1971.
- Kanunî Armağanı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1970, 2. baskı, Ankara, 2001.
- Kanunî ve Çağı: Yeniçağda Osmanlı Dünyası*, M. Kunt-C. Woodhead (ed.), çev. Sermet Yalçın, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2002.
- Kanunnâme-i Âl-i Osman*, Mehmed Arif (nşr.), İstanbul, 1330.
- Kaplanoğlu, Raif, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Giriş: Prof. Dr. Halil İnalçık, Bursa: Avrasya Etnografya Vakıf Yayınları, 2000.
- Karamanî Mehmed Paşa, *Tevârihi's-Selâtin'l-Osmâniyye*, Trc. İ.H. Konyalı, (*Osmanlı Tarihleri I* içinde, s. 321-369), İstanbul 1949.
- Karatepe, Şükrü, *Osmanlı Siyasî Kurumları: Klasik Dönem*, İstanbul, 1999.
- Karpat, Kemal (haz.), *Osmanlı ve Dünya: Osmanlı Devleti ve Dünya Tarihindeki Yeri*, İstanbul: Ufuk Kitapları, 2000.
- Kazankaya, Hasan, *İstanbul'un Fethi ve Fethin Karanlık Noktaları*, İstanbul, 1990, II c.; 3. baskı, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1999.
- Kazıcı, Ziya, *Siyasî-Dinî-Kültürel-Sosyal İslâm Tarihi*, c. X-XI: *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti*, İstanbul: Kayhan Yayınevi, 1995-1996.
- Kemal Paşa-zâde Şemsüddin Ahmed (İbn-i Kemal), *Tevârih-i Âl-i Osmân, VII. Defter*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1957; *I. Defter*, Şerafettin Turan (nşr.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1970, *II. Defter*, Şerafettin Turan (nşr.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983; *IV. Defter*, Koji Imazawo (haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000; *VIII-IX. Defter*, Ahmet Uğur (haz.), Berlin, 1985; *VIII. Defter (Transkripsiyon)*, Prof. Dr. Ahmet Uğur (haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997; *X. Defter*, Doç. Dr. Şefaettin Severcan (haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1996.
- Kırzioğlu, F., *Osmanlılar'ın Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1976.
- Koçu, Reşad Ekrem, *Fatih Sultan Mehmed*, İstanbul, 1973.
- Kosova Zaferinin 600. Yıldönümü Sempozyumu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992.
- Köprülü, M. Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1959.
- , *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri*, Orhan F. Köprülü (nşr.), İstanbul: Ötüken Yayınları, 1981; 3. baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2002.
- , *Some Observations on the Influence of Byzantine Institutions on Ottoman Institutions*, Gary Leiser (çev., haz., ed.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.
- , *Osmanlı'nın Etnik Kökeni*, 2. baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları, 1999.
- Kritovulos, *Târih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni*, çev. Karolidi, İstanbul, 1928.
- Kunt, Metin, "Siyasal Tarih (1300-1600)", *Türkiye Tarihi 2: Osmanlı Devleti 1300-1600*, Sina Akşin (ed.), İstanbul: Cem Yayınevi, 1988, s. 17-31.

- Kütükoğlu, Bekir, "Fâtih, Fetih ve İstanbul", *Tarih Boyunca İstanbul Semineri, 29 Mayıs - 1 Haziran 1988, Bildiriler*, İstanbul, 1989, s. 1-10.
- Levend, Ağâh Sırrı, *Gazavatnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnâmesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1958.
- Lindner, Rudi Paul, *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar*, çev. Müfit Günay, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2000.
- Lybyer, Albert Howe, *Kanuni Sultan Süleyman Devrinde Osmanlı İmparatorluğu'nun Yönetimi*, çev. Seçkin Cılızoğlu, İstanbul: Sarmal Yayınevi, 2000.
- Maksudoğlu, Mehmed, *Kuruluşunun 700. Yılında Osmanlı Tarihi (1299-1922)*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1999; 2. Baskı, İstanbul, 2001.
- Matrakçı Nasuh, *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i İrakeyn-ı Sultan Süleyman Han*, Hüseyin Gazi Yurdaydın (nşr.), Ankara, 1976.
- Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, F.R. Unat-M.A. Köymen (nşr.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987, II c.
- Melzig, Herbert, *Büyük Türk Hindistan Kapılarında: Kanuni Sultan Süleyman Devri*, İstanbul, ts.
- Mirmiroğlu, V., *Fatih'in Donanması ve Deniz Savaşları*, İstanbul: Belediye Basımevi, 1946.
- Miroğlu, İsmet, "Fetret Devrinden Kanuni'ye Kadar Osmanlı Siyasi Tarihi", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İlmî Müşavir ve Redaktör: Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, c. X: *Osmanlılar (Kuruluştan 1648'e Kadar)*, İstanbul, 1989, s. 167-312.
- Mughul, Muhammed Yakub, *Kanûnî Devri*, Ankara, 1987.
- , *Kanuni Devri Osmanlıların Hint Okyanusu Politikası ve Osmanlı-Hint Müslümanları Münasebetleri (1517-1538)*, İstanbul, 1974.
- Müneccimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Camiü'd-düvel, Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, Ahmet Ağrakça (haz.), İstanbul, 1995.
- Müneccimbaşı Tarihi (*Sahâifü'l-Ahbâr fî Vekayii'l-Â'sâr*), Arapça aslından Türkçeye çev. İsmail Erünsal, İstanbul, ts., II c.
- Neşri, *Cihân-nümâ, Die Altosmanische Chronik des Mevlana Mehmed Neschri*, T. Menzel-F. Taeschner (nşr.), Leipzig, 1951-1955, II c.
- Nicol, Donald M., *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453)*, çev. Bilge Umar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- Nicolo Barbaro, *Konstantınıyye Muhâsarası Ruznâmesi. 1453*, çev. Ş.T. Diler, İstanbul: Halk Basımevi, 1953.
- Oğuzoğlu, Yusuf, *Osmanlı Devlet Anlayışı*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 2000.
- Okyay, Rıfat, *Söğüt, Bursa, İznik, Edirne'de Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat, ts.
- Onaltıncı Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi (1373-1512)*, Şerif Baştaş (haz.), Ankara, 1973.
- Oruç b. Âdil, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, F. Babinger (nşr.), Hannover, 1925.
- Oruç Beğ Tarihi*, Atsız (nşr.), İstanbul, 1972.
- Osmanlı*, c. 1-2: *Siyaset*, Güler Eren (ed.), Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü Armağanı, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999.

- Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Elizabeth A. Zachariadou (ed.), çev. Gül Çağalı Güven-İsmail Yerguz-Tülin Altınova, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997, 2. baskı, İstanbul, 1999.
- Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, c. I: *Devlet ve Toplum*, Yazarlar: Feridun Emeccen vd., Editör ve Önsöz: Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) Yayınları, 1994.
- Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, Efsaneler ve Gerçekler, Tartışma / Panel Bildirileri (Ankara, 19 Mart 1999)*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2000.
- Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c. I: *Osmanlı Devleti'nin Doğuşundan XVIII. Yüzyılın Sonuna*, Yayın Yönetmeni: Robert Mantran, çev. Server Tanilli, İstanbul: Say Yayınları, 1991; İstanbul: Adam Yayınları, 1999.
- Osmanlı İmparatorluğu'nun Kurucusu Osman Gazi ve Dönemi/Sempozyum Sonuç Bildirileri*, Kadir Atlansoy-Sezai Sevim (haz.), Bursa: Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, 1996.
- Osmanlı Tarihine Ait Takvimler*, Atsız (nşr.), İstanbul, 1961.
- Osmanlı Tarihleri I: Osmanlı Tarihinin Ana Kaynakları Olan Eserlerin, Mütehasıslar Tarafından Hazırlanan Metin, Tercüme Veya Sadeleştirilmiş Şekilleri Külliyyatı*, Nihal Atsız vd. (haz.), İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1949.
- Osmanlı ve Dünya: Osmanlı Devleti ve Dünya Tarihindeki Yeri*, Kemal Karpat (haz.), İstanbul: Ufuk Kitapları, 2000.
- Osmanoğlu, Osman Selahaddin, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılında Osmanlı Hânedânı*, Takdim: Ertuğrul Osman, İstanbul: İslâm Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı Yayınları, 1999.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Prof. Dr. Fikret İşiltan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1981.
- Özergin, M. K., *Sultan II. Bayezid'in Siyasî Hayatı*, İstanbul, 1964.
- , *Sultan Süleyman Han Çağına Ait Tarih Kayıtları*, Erzurum, 1971.
- Öztürk, Necdet (haz.), *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2000.
- (haz.), *Fatih Devri Kaynaklarından Düstûrnâme-i Enverî. Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1466)*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2003.
- Padişahlar Albümü: Adım Adım Osmanlı Tarihi*, Yayın Yönetmeni: Abdullah Özkan, İstanbul: Boyut Yayın Grubu, 1999, IV c.
- Ruhi Tarihi – Oxford Nüshası -*, Yaşar Yücel-H.E. Cengiz (haz.), *TTK Belgeler* (c. XIV, sy. 18, s. 359-472)'den ayrı basım, Ankara, 1992.
- Runciman, S., *Konstantiniyye Düştü*, çev. Derin Türkömer, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1972; 3. baskı, *Konstantinopolis Düştü: 29 Mayıs 1453*, İstanbul: Doğan Kitapçılık A.Ş. Yayınları, 1999.
- Resimli Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, Mustafa Cezar vd. (haz.), İstanbul: İskit Yayınevi, 1957-1958, II c.
- Sakaoğlu, Necdet, *Bu Mülkün Sultanları. 36 Osmanlı Padişahı*, İstanbul: Oğlak Bilimsel Kitaplar, 2001.
- Salis, Renzo Sertoli, *Muhteşem Süleyman*, çev. Şerafettin Turan, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1963.

- Schlumberger, *İstanbul'un Muhasarası ve Zabtı*, çev. M. Nihat, İstanbul, 1330.
- Sertoğlu, Mithat, *Fatih Sultan Mehmet*, İstanbul: Üstünel Yayınevi, 1953.
- Shaw, Stanford J., *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, c. I: *Gaziler İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü: 1280-1808*, çev. Mehmet Harmancı, İstanbul: E Yayınları, 1982.
- Söğüt'ten İstanbul'a: Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, Oktay Özel-Mehmet Öz (der.), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2000.
- Şahin, İlhan, "Kuruluştan Fetret Devrine Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", *Doğuştan Günümüze Kadar Büyük İslâm Tarihi*, c. X: *Osmanlılar (Kuruluştan 1648'e Kadar)*, İlmî Müşavir ve Redaktör: Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, İstanbul, 1989, s. 133-165.
- Şehir Düştü! Bizanslı Tarihçi Francis'ten İstanbul'un Fethi*, çev. Kriton Dinçmen, İstanbul, 1992.
- Şirin, Veli, *Anahatlarıyla Siyâsi ve Kültürel Osmanlı Tarihi*, İstanbul: Marifet Yayınları, 1996.
- Şükrullah, *Behçetü't-Tevârih*, çev. N. Atsız, (*Osmanlı Tarihleri I içinde*), s. 37-76, İstanbul, 1949.
- Tacizâde Cafer Çelebi, *Mahrûse-i İstanbul Fethnâmesi*, İstanbul, 1331.
- Taeschner, Franz, "1453 Yılına Kadar Osmanlı Türkleri", çev. Necmi Ülker, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, İzmir, 1990, sy. V, s. 283-306.
- Taneri, Aydın, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Döneminde Vezîr-i Azamlık (1299-1453)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1974.
- , *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri - Kuruluş Devri*, 2. baskı, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Tansel, Selahattin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1953; 3. baskı, Ankara, 1999.
- , *Sultan II. Bâyezid'in Siyasi Hayatı*, İstanbul, 1966.
- , *Yavuz Sultan Selim*, Ankara, 1969.
- Tekindağ, Şehabeddin, "Mûsâ Çelebi", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. VIII, s. 661-666.
- , "İbn Kemâl'e Göre Fâtih'in İstanbul'u Muhâsara ve Zabtı", *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, İstanbul, 1955, sy. I, s. 1-26.
- , "Fatih Devrinde Osmanlı-Memluklu Münasebetleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 1976, sy. XXX, s. 73-98.
- , *Fatih'den III. Murad'a Kadar Osmanlı Tarihi (1451-1574)*, *Ders Notları*, İstanbul, 1977.
- , "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Hakkında Yeni Görüşler", *Atatürk Konferansları (1975)*, Ankara, 1980, c. II, s. 63-75.
- Togan, Z.V., *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul, 1946.
- Turan, Şerafettin, "Bayezid II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1992, c. V, s. 234-238.

- Tursun Bey, *Târih-i Ebü'l-Feth*, Mertol Tulum (haz.), İstanbul: İstanbul Enstitüsü Yayınları, 1977.
- Türkiye Tarihi*, Cilt 2: *Osmanlı Devleti (1300-1600)*, Cilt 3: *Osmanlı Devleti (1600-1908)*, Yazarlar: Metin Kunt vd., Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, 5. baskı, İstanbul: Cem Yayınevi, 1997.
- Uluçay, M. Çağatay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1985.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, c. I: *Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında Bir Mukaddime İle Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1947; c. II: *İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1949.
- , “Bayezid II”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. II, s. 392-398.
- , “Mehmed I”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. VII, s. 497-506.
- , “Murad I”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. VIII, s. 587-598.
- Werner, Ernst, *Büyük Bir Devletin Doğuşu*, c. 1: *Osmanlılar (1300-1481)*, *Osmanlı Feodalizminin Oluşma Süreci*, çev. Orhan Esen-Yılmaz Öner, İstanbul, 1986.
- Witteck, Paul, “Ankara Bozgunundan İstanbul'un Zaptına, 1402-1455”, çev. Halil İnalcık, *Belleten*, Ankara, 1943, sy. 27, s. 557-589.
- , *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, Türkçe'ye çeviren ve Oğuz Boyları ve Osmanoğulları Şeceresi'ni ekleyen Fahriye Arık, Ankara, 1946; İstanbul, 1947.
- Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yıldönümü Armağanı, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık A.Ş. Yayınları, 1999, II c.
- Yınanç, Mükrimin Halil, *Düstûrnâme-i Enveri: Medhâl*, İstanbul, 1930.
- , “Bayezid I”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, c. II, s. 369-392.
- , “Ertuğrul Gazi”, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1977, c. IV, s. 328-337.
- Yurdaydın, H. G., *Kanûnî'nin Cülûsu ve İlk Seferleri*, Ankara, 1961.
- Yusufoğlu, Hicran, *Osmanlı-Macar İlişkileri*, Ankara, 1995.
- Yücel, Yaşar, *Kanuni İle 46 Yıl*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.
- Yücel, Yaşar-Ali Sevim, *Türkiye Tarihi*, c. 1: *Osmanlı Dönemi (1300-1566)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990.
- Yücel, Yaşar-Ali Sevim, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanunî*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.
- Yücel, Yaşar-M. Mehdi İlhan, *Sultan Süleyman the Grand Turk*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.
- Zorzo Dolfin, “1453 Yılında İstanbul'un Muhasara ve Zabtı”, çev. Samim ve Suat Sinanoğlu, *Fâtih ve İstanbul*, İstanbul, 1953, c. I/1, s. 19-62.

On the Literature of Ottoman Political History of Classical Age in the Republican Era

Fahameddin BAŞAR

Abstract

As being one of the most important political entities that the world history has ever seen, the Ottoman Empire has drawn the attention of many scholars. The political history of the classical age has been one of the leading sub-fields of Ottoman history, which attracted the concern of researchers. The foundation of Ottoman State and the its fast expansion over a vast geography in a relatively short period of time, made scholars, not only Turkish but also international, to focus on these subjects. Therefore, there have recently been many publications on these issues. This article examines the literature that has been produced in the Republican Period in chronological order and includes also a bibliography on Ottoman classical history.